

CĂRTE DE DOR

METAFIZICĂ ȘI POEZIE

3

PARIS

REDACTORI : VIRGIL IERUNCA ȘI CONSTANTIN AMĂRIUȚEI

de ALEXANDRU BUSUICCEANU

N E N U M I T A L U M I N A

Nu e alt cer pentru tine
 Odihoște-ți fruntea pe stânca înaltă
 a voinței tale de a nu muri nici în sânge nici în cenușa clipei
 și privește această mare, idea ta sălbatică,
 cum din infernul de mii de obiecte gândite
 inima-ți năpădește limitele tale cerle tale
 izbucnind fără frâne în gloria-ți amară

Nu e drum pentru tine pe pământ
 Ușor fără ofilire fără umbră
 pasu-ți în golul de azur se pierde
 fără vreo altă urmă decât o amintire
 și poate pentru un ochi ce va veni vreo scânteiere

A reînvia
 A reînvia din strălucita noapte
 ce te'nfășoară în pădurile ei de mirezme
 în sărbătorile-i diurne și nocturne
 în scalvia - impură înbrățișare - a unci luni carnale nude
 îmbătătoare de mortală frumusețe.

Si a te libera într'un viitor veșnic de cristal
 fluidă goliciune fără noapte fără trup
 intensitate eterică arzând numai în numole și'n numărul tău
 nonumită lumină
 străbătând în traectorie invizibilul și purul
 și uncori

consumându-te, fulger sau bolid instantaneu,
 în propria ta ființă în ideea ta sălbatică
 și pentru totdeauna
 fără vreo altă urmă decât poate vreo fugară scânteiere

S T I N G E R E

Unde or fi oare acele alte grădini
 palmieri de tăcere înclinând umbre pure
 pe un orizont de lacrimă ?

Unde lumina acelor alte ceruri
 arhipelaguri de fun dormitând lente
 în solitare golfuri de visare ?

+ Din "Antologia" autorului, publicată la Madrid de revista "Escorial" 1949,
 sub titlul INNOMINADA LUZ (poemele sunt traduse aici, din spaniolă).

Cu albe mâini nevăzute
cine ? ca un suspin a putut șterge totul ?

Nimic n'a mai rămas nimic
Tu singur - și'n lumina ce se stinge
acelo necrezute păsări
zburând acum nocturne ca niște amintiri

și cu lungi ciocuri serbind încet
auritele bălți de dorințe
care mai întârzie în Asfințit

N O A P T E S O N O R A

Hu! Mă'nșolan Acea neașteptată răsărire
cântec obscur ce rupea inelele nopții
nu erau zorile
Fructul de lumină dormea încă în grăuntele lui de argilă
Luna se odihnea lăunți de tăcere
Sufletul gravita adânc către izvoarele lui

Eran poate eu însuși
sau cecace în mine nu poartă vreun nume
- cum să numești memoria adâncă
umbra stufoasă, vis al rădăcinilor mele,
arbor bătut de vânturi al spiritului meu
fatalitate înverzită înălțând în mine cupa
franzelor ei găurită de mistere ?

Eu ascultam acea voce obscură
singurătate a gerhenului meu, a Arborului meu desfășurat în lună
Eran eu da și-o ușoară suflare
un capriciu de vânt străbătând sonor umbra mea
In ecourile lui se rupeau inelele nopții
Rădăcinile mele visau prevestirea zorilor

A U R O R E F A R A C H I P

Luna se'nchide asupra mea, umbră de cristal
și cu mister
sărman mister întunecat
urnele-mi caut în transparența pe care n'o cunosc
Piatră? Vis? Țărni al nopții mele neașteptate?
Grădină eterică unde mâinile mele niciodată nu vor atinge vreo floare?
Doamne !
Unde sunt frumoasele figuri ale lucrurilor tale
mari nici
pe care eu le-am iubit
și ochii mei le-au văzut și pierdut
în niile de ape adânci
în izvoarele
ființei tale necunoscute?

Eu singur între razele tale, între umbrele tale!
 Singur în lunca ta, aurora fără chip și fără destin,
 cu grăunte al mâinilor tale
 pe care l-ai semănat în argilă,
 Doamne al suflării și al cărnii mele!
 unde îmi vei pune buzele
 în Edenul tău fără margini și fără fruct?

H I M B

Deșteaptă-te deșteaptă-te
 Noaptea a lăsat să cadă răsăritul astrelor
 Mâinile mele te-au chemat pe deasupra secolelor
 Tot peisagiul e de miracol
 și'n brațele lui roză mistică trupul tău necerupt
 în flăcări arde

Pământul ne mai ține încă în tăcerea lui
 în mirezmele lui
 stins paradis
 Dar mâinile mele nu se odihnesc
 eu și atins un spațiu invulnerabil
 și pentru prima oară - deșteaptă-te deșteaptă-te - o lume fără teară ne
 acopere
 din care eșii și'n care intrăm
 goi fără obosală fără cri
 și fără mâine

Totul e trecere Focul și cenușa lui
 această scară de cristal ce urcă în Origine
 Totul se'ntoarce la începuturi
 lunca în cercurile ei
 cerul în numerele lui
 tu cu
 - și acest nimf de necrezut
 ce ne'nfășoară în candidole scutece
 în scutecele în care ne-am născut
 în veacuri
 în frageda în verdea dinineată a lunii

LUCIAN BLAGA : A f o r i s m e

TABLE SFARMIATE - Sfînțenia sfarmă orice tratat de morală căci ea nu tînde spre armonizarea tuturor virtuților, ci pune problema incompatibilității dintre ele.

+++

INGRATITUDINE - Vedem din grația Soarelui. Dar când vrem să vedem și mai bine - îi întoarcem spatele.

+++

PIRAMIDELE - Pentru vechii faraoni ai Egiptului "a crea" înseamnă "a-și clădi un normânt"! Concepția nu a suferit prea serioase schimbări în cursul istoriei. Într'adevăr, o secretă piramidă trebuie să vedem în orice "operă".

+++

OMUL și PUTERILE - Zoi stimulează și rodosc, idolii absorb și sterilizează.

+++

MARTIN HEIDEGGER :

DRUMUL DE ȚARĂ *

(Der Feldweg)

Se întinde dela Hofgartentor până la Thuried. Teii bătrâni din grădina castelului îl privesc peste zid, fie atunci când strălucește lumines prin tre insenânțările răsărite în vremea Paștelui și grădinile doșteptate de primăvară; fie în timpul Crăciunului când dispăre sub troene de zăpadă, în dosul colinelor cele mai apropiate. Dela treiță, cotește spre pădure. La marginea ei, se hotărăște cu un stejar înalt sub care se găsește o bancă de lemn neșlefuit.

Câteodată apar pe ea, însemnări din scrisul unui mare gânditor și pe care încearcă să le descifreze o tânără stângăcie. Sau când enigma se încurcă și mai rău și nu i se dă de ieșire, sare în ajutor Drumul-de-țară. El îndreaptă mersul spre cale (Pfad) întoarsă, liniștit, dealungul îndepărtatului din ținuturile sărăcăcioase.

Mereu, mereu, se întoarce gândirea spre însemnări asenănătoare sau pe calea unor încercări proprii, așa cum se îndreaptă și Drumul-de-țară prin câmpie. Și mersul celor ce gândesc e așa de asemuitor cu pasul țăranilor ce se duc la cósit spre revărsatul zorilor !

Mai ales când au trecut anii, ne întoarce stejarul spre amintirea jocurilor pretimpurii și a primelor alegeri... Când în mijlocul pădurei se apleacă vre'un stejar sub loviturile de topor, tatăl se și grăbește să strângă copacii ce-au căzut - deacurmezișul, în pădurea golașă, mângăiată de soare; îi aranjează apoi în metrii cubi pentru atelierul său. Aici, el își potrivește prevăzător lucrul, în pauze, după ceasul din turn și după clopote, aceste instrumente ce se leagă firesc cu Timpul (Zeit) și cu Vremelnicia (Zeitlichkeit).

Din scoarța stejarului, copii cioplesc bărci pe care le înzestreză cu bănci pentru vâslitori și cârmă; le pun apoi să plutească pe râurile dinineții sau în bazinul școlii. Plecările în lume ale jocului ajung cu ușurință în portul închipuit și, din nou, se și găsesc înapoi la țărni. Ceace are de visător asemenea călătorii, rămâne ocrotit într'o lumină de odinioară, deabia perceptibilă și care vizează orice lucru (auf allen Dingen lag).

Împărăția lor se mărginea de ochii și de mâna nanei. Era ea și cum grija ei nespuse adăporea orice ființă. Călătoriile acelea, ale jocului, nu cunoșteau încă peregrinările ce se rup de toate țărmarile. Întro timp încep să vorbească, pe înțeles, mirosul și tăria lemnului de stejar, despre lina continuitate și răbdare cu care se înalță copacul. Stejarul însuși, vorbește că numai ceace durează și poartă fructe își are temciul de creștere asemănătoare; a crește înseamnă: a te deschide nenărginirii cerului și în același timp să pătrunzi cu rădăcini în întunericul pământului. Căci toate priesc omului, numai dacă se ascană cu aceste două (înțelesuri): pregătit la exigența cerului și ocrotit de paza pământului nișcător.

* "Der Feldweg" a apărut într'o plachetă trasă numai în 400 de exemplare și nepuse în comerț; M. Heidegger a binevoit să ni-l încredințeze, spre a fi tradus exclusiv în "Caete de Dor". Nu trebuie să mai reamintim cititorilor de greutatea de a găsi echivalenți termenilor heideggerieni.

Mereu stelarul povestește aceasta Drumului-de-țară, co-și trece cu încredere calea sa pe dinainte. Tot ce are ființă (Wesen) în jurul Drumului - el le adună și le poartă pe fiecare, ce merg spre el, spre firea (Das Sein) lor proprie. Aceloași ogoare și grădini întovărășesc în fiecare anotimp Drumul-de-Țară, cu o vecinătate mereu alta. Chiar dacă vârful Alpilor de peste păduri se încacă de crepusculul serii; dacă acolo - unde Drumul-de-țară dispore peste o colină - ciocârliia se urcă în dimineața de vară; dacă în ținutul unde se află satul natal al mamei, suflă vântul de Răsărit; dacă un tăietor de lemne târâie spre vatră, legătura de vreascuri; dacă recolta încărcată în care, se leagănă în mers lin spre sat; dacă copii culeg primii topo-rași; sau dacă ceața împinge zile doarândul peste câmpii povara sa sumbră... (toate acestea fiind)..., totdeauna și peste tot stă nemșcat în jurul Drumului-de-țară, Apelul a ceea ce este - Acelaș (der Zuspruch des Selben) :

Simplul (Das Einfache) păstrează secretul a ceea ce rămâne și a ceea ce este mare. El intră, nemijlocit (unvernittelt) în oameni și are nevoie de o lungă maturare. În nesemnificativul "mereu acelaș" (immer Selben), el ascunde belșugul său. Intinsul tuturor lucrurilor ce cresc cu rădăcini și care zăbovesc în jurul Drumului-de-țară, formează Luna. În limba sa inexprimabilă, este, așa cum spunea maestrul de viață și de lectură, Eckehardt : Dumnezeu - cel dintâi - Dumnezeu (Gott erst Gott).

Totuși apelul Drumului-de-țară, vorbește numai atât timp cât sunt oameni ce se nasc în atmosfera sa și pot să-l asculte. Ei sunt săvii originiei lor, nu însă robii necesității. În zadar încearcă omul să pună pământul - cel rotund în ordine, dacă (omul) nu este în acord cu Apelul Drumului-de-țară. Primejdia ce pândește e că cei contemporani, rămân surzi la cuvântul său. Lor li-e vine în ureche numai zgomotul aparatelor, pe care le iau ca vocea lui Dumnezeu. Astfel ajunge omul împrăștiat și fără drum (weglos). Celui împrăștiat i se pare că "Simplul" este uniform. Uniformitatea inspiră desgust. Cei supărăcioși găsesc toate de acelaș fel. Simplul dispore. Tăcuta sa putere, secătuește.

Desigur că numărul celor ce mai consideră "Simplul" ca proprietate câștigată de ei, scade repede. Însă cei puțini vor fi oriunde cei-ce-rămân. Ei vor putea, într'o zi, să supraviețuiască - datorită blândeii forțe a Drumului-de-țară, la puterea uriașă a energiei atonice, pe care a descoperit-o calculele omenești și a înlănțuit-o în fapta sa.

Apelul Drumului-de-țară trezește un simț (erweckt einen Sinn): anume acela ce iubeste ceace este liber și depășește mahnirea pentru locuri primicioase spre o ultimă bucurie. El împiedică dezordinea ce iese din "a lucra mereu" (Sie wehrt dem Unfug des nur Arbeitens) și care urmărește numai scopul său îngust, producând doar deșertăciunea (das Nichtigte).

În aerul Drumului-de-țară ce se schimbă cu fiecare anotimp, crește bucuria de-a ști (wissende Heiterkeit), a cărei față adesea apare mahnită. Această știință în bucurie (heiteres Wissen) este "das Kninzige".⁴⁾ Nimoni n'o primește dacă n'o are deja. Iar cei ce-o posedă, au dobândit-o mulțumită Drumului-de-țară. Pe calea sa se întâlnește vijelia de iarnă și rodul zilei, năprazna stărnită a Prinăverii și mulcomita moarte a Toamnei, și se zăresc unul lângă altul jocul celui tânăr și înțeleapta seninătate a bătrânului. Într'un acord univoc, al cărui ecou îl poartă tăcut în el Drumul-de-țară, toate se limpezesc împreună.

Bucuria de-a ști este o poartă spre veșnic (Ewige). Poarta sa se

+) intraductibil.

nișcă în balamalele făurite din secretul existenței umane (Dasein) la un fierar foarte îndemânatec.

Dela Ehuried drumul se întoarce spre Hofgartentor. Peste ultima colină își duce firul subțire ca o ață pe o pantă netedă, până la zidurile orașului. Ce curat lucește în palidul stelcelor ! Din spatele Castelului se ridică turnul bisericii Sfântul Martin. Încet, zăbovind cât mai mult, se sting cele unsprezece lovituri în noapte. Bătrânul clopot, pe care îl sună de funie mâinile arzânde ale copiilor, tremură sub loviturile de ciocan ale orclor, a căror întunecoasă față nimeni n'o mai poate uita.

Tăcerea se face și mai tăcută odată cu ultima lovitură. Ea se prelinge până la accia ce s'au jertfit dealungul a două războaie mondiale. Simplul s'a făcut și mai simplu. Meru acelaș el apare enigmatic și tot el se rezolvă. Apelul Drumului-de-șară este deacum înțelizibil. Vorbește sufletul? Vorbește lanca? Vorbește Dumnezeu?

Totul povestește de renunțare în Acelaș. Renunțarea nu ia. Ea căruie. Ea dă anume, puterea neseacă a "Simplului". Apelul se familiarizează printr'o lungă gestație.

Traducere de

CONSTANTIN AMARIUTEI.

-----oOo-----

T R E I P R E L U D I I din B A C H

de N. GARANICA

1.

Unu ! Bun pentru toate sferele și toate timpurile.
Anul unu ! Începutul. Nașterea luminii. Dinineța
sunetelor salutând tăcerea sfântă și gravă.

O, nesfârșitul liniștei străbătut de'ntăia senină
nișcare sonoră, deșteptarea creatului, în nemărginitul
roz de lumină !

Lumină, haos de lumină.

.... și nu bucuria luminii resfântă'n extazul
ochilor strălinpezi de lacrimi, nu danțul din
inina frenătândă de binevestirea milioaneilor de
raze,

ci lumina ! lumina ! Lumina singură, lumina
calmă și neștiutoare, lumina-ochiu al lui
Domnezeu deschis naiv - copilărește peste lume.

Iată nașterea sunetelor. Ele marmură'n limba lor
egal, liniștit : "Suntem" - fără să știe cât sunt
de sfinte, fără să știe cât sunt de grele
de sămânța tuturor minunilor, ascunsă'n
haosul lor purpuriu de lumină.

Aici e totul : și Ruga, fluviu cald, subpământean,
și'nălăcrămata Bucurie, și dulcea Durere - dar
nerostit încă : mai târziu.

și ochii plutind mirați în imposibil, și inimile
pulsând sângele de aur al lăzilor, și frunțile mari
străluminând de gânduri - dar ne'nflorit încă :
mai târziu.

Acum numai haosul tău purpuriu de lumină,
o, dimineața sunetelor, numai tăcerea'nceputurilor
peste care 'mpărățești, tu, pura beție sonoră

.....și totuș, undeva poți auzi deslușit murind
întâiul suspin al Iubirii.

2.

Pe aer, jalea mea, pe mări de aer !

Pe vânturi,
pe nori
pe goluri adânci de tăcere,
pierduți în imens, legănați de spații,
înalt legănați de calmele spații,

lin mă ridici ca sborul vulturilor
rupți dintre stânci. Tot mai sus, pe aer, pe aer,
tu, singur tovarăș, durere !

Hohote 'nnăbușite 'n piept în valea lacrimilor
iată, vă nașteți acum cu voci fără număr,
suiți coboriți, vă chemați, vă răspundeți,
o, șapte-adânci, o, fâlfăiri secrete,
păsări nenaivăzute.

Veniți, veniți. E ora voastră
și spațiul își deschide 'ntreagă roza veșniciei :

Sus, cerul,

jos, adâncul

sus, soarele

jos, slava norilor.

- Salut, infinit palat al durerii !

Voci fără număr,
hohote, nu mai conțeniți,
ieșiți din noaptea sufletului ca izvoarele,
aprindeți de lacrimi grădinile mișcătoare - ale norilor
să strălucească necuprinsul de durere.

Iată lăcașul mângâierii. Aici voi rămâne.

- Dar n'am uitat. O, din fântâni, din adâncuri,
mai cheamă plângând amintirea.
Auzi-mă, scump ostrov de departe :
încă mă doare 'n piept plângând amintirea,
trist gene sufletul meu până la moarte.

.....Pe aer, durere,
pe vânturi hohote, voci fără număr,
peste tăceri, peste nori, în largul cerurilor
o, mută de gânduri, senină plutire !

Topiți în inens, legănați de spații,
înalt legănați de calnele spații,
trist legănați de calnele, blândețe spații...

4.

Cât ești de-aproape de inima mea, prietenă,
cât ești de-aproape de durerea mea !

Tu, tristul meu vecinic izvor de dulceață,
cât de-ale mele-s lacrimile tale !

Nu plânge, nu vezi cât suntem de-aproape?

Nu ne desparte decât imposibilul, dar ce 'mpreună
suntem, strâns înfășurați în deznădejde !

- Dacă ai ști ramurile albe - adăpostind iubirea
porumbeilor sălbatici - o, cuiburi dragi ascunse 'n
sărutările de frunze ! - dacă ai ști mâinile care-și
spun, împreunate, toate cele fără nume,
vatra din interiorul dulce, flăcările-i lino
luminând surâsul blond al mult iubitei.....

Dar nu mai plânge. Iată, și pe noi ca'ntr'o odaie
tainică no'nvăluie tristețea, vezi ?

Și'n jurul nostru-i cald și bine. Iată
suntem unul altuia

atât de-aproape, mângâierea mea amară !
Doar imposibilul, lama subțire dintre noi....

dar nu vezi totul meu cum curge ca un râu spre marea
ta de lacrimi? să-ți explic cu le-amenuntul negrăitul,
tu, suavă, tu, găsită și pierdută !

Nu plângo ești în inima mea, prietenă,
și strâns uniți ne'nfășură tristețea, taina noastră.

Iată, curg lacrimile noastre : nimeni nu le vede.

Iată, bat inimile noastre : nimeni nu le-aude.

Noi știm ceva ce nimeni nu știe. - Spune,
prietenă, nu suntem aproape ?

Adă mâinile, nu plânge, adă mâinile s'auzim
părerile de rău, durerea, murmurând în noi
donoale, să privim prin lacrimi, depărtat,
tremurând, murind, fericirea.

C. T â c u

C a a r b o r u l ...

Ca arborul impletit în focul zilei
Răsucit în negrul pământului,
Abandonat în rădăcini-cuibar de șerpi;
Ca arborul desfăcut în pericolul luminii,
Cercuri solare se desfac, se desfac, fără griji plescăind
In vârtejul arid al ochiului pustiit.

O, de a privi fără zăbavă cum se desfac se răsucesc
In sfărânaturi lucrurile, anii neașteptați;
Ca'ntr'un gol sărite din uz, amintirile îmi
Impietresc suflul, culcarea auzului; grindină
Si arșiță pentru totdeauna, pentru totdeauna,
S'au incrustat.

Ca arborul gol spintecat de dușmănoase
Plântări, mă desfac și-ni îngheată sânge și vânt
Din rădăcina pieptului încheșat, nestingherit
De nuferi o, nestingherit,
Ca arborul, ca arborul gol.

Ca arborul legănat între mâini în aerul nedefinit,
In mâini de drun sau rocă, legănat sub rouă
De roșu aprins, line aprinderi,
Line cuprinderi, line de noapte sentințele fierului
Sub cătușo de cer și niciun cuvânt.
In învățirile lui circulare de soare
Mă cuprind, mă aprind, prin sângele visului sus,
Țâșnit printre muguri și flacări.

Ca arboreal mă aud vorbind-dar cui?-

Inelar cuvânt de cuvânt mă destran
 In limbi înodate de vîperi, peste ape uscate
 Val de val, glas neauzît prin mine însurî.
 In arboreal spintecat tîgnesc forțele
 Solului ars, pocnesc clipă de clipă.

-----oOo-----

S I M P L E I N T R E B A R I

de VIRGIL IERUNCA.

- * Ați observat că după fiecare minune, totdeauna un copil spune, decis, bună ziua ?
 +++
- Cine întârzie să nu facă din răspuns întrebare, să nu caute după ce a găsit, să nu întrecă trecerea ?
 +++
- Neînfrînarea e oare singura dimensiune a fructului, oprit sau neoprit ? Dar aventura ?
 +++
- * Aruncați sunten, ești sigur știutorule, în zădărnicie, zădărnicii ?
 +++
- ? Ce face, ce este și cum este subiectul ? Nu odihnește aici toată gramatica reală a filozofiei ?
 +++
- Ce e într-o picire și vorbe, de nu vrea de a situa misterul ?
 +++
- * Mai cunoașteți vreun existențialist în afară de Sf. Ioan Botezătorul ?
 +++
- * Cine-i acel ce dă răslețitului o țară, drumetului o zare, vremii, ocol ?
 +++
- * Băgi de seară cât de pioase sunt, aici, ploile ? Și iverse ? Că plouă în sus, spre cer ? Și că noroiul se urcă în nori pentruca să devină primăvară ? Că primăvara, la Paris, nu e anotimp, ci nostalgie a orașului ?
 +++
- * Ai dat avântului de dinineață cea ce aparține căderii în amiază ? Dar noaptea, ai petrecut-o dincolo de propria ei isprăvire ?
 +++
- Dacă scările luminează nu numai pe cei buni și răi, ci și pe cei mijlocii, trebuie pus la zid, nu ?
 +++
- Vrednicia de a așeza zilcele unele după altele o numești har corect, nădejde verticală de a trăi, sau simplă arhitectură de lașitate, orbire ?
 +++
- * Seneția de a muri în fiecare zi nu suferă, precum spui, de monotonie sublină ?
 +++
- De ce nu convertești sporul de amărăciune în bucurii dificile, înnoite, vreau să zic ?
 +++
- * La ce bun să-mi caut altă lume, să-mi inventez alt pământ, dacă și acolo, mă vor urmări, ca niște umbre și ca niște blesteme, stingeroa și săvârșirea, nirarea lucrătoare, nepotrivirea și nefăgăduința ?
 +++
- * De când, prietene abstract și fără păr această confuzie între stele și muște ?
 +++
- * Pentruce atâta depărtare între cântare și sânge, când se știe precis că sângele adevărat nu e nici roșu nici albastru, ci sonor, sonor ?
 +++
- Iubirea ca respirație, ca poen sau ca nesfârșire ?
 +++
- Moartea ca descântare amară ?
 +++

* O, Zarathustra, pentru ce ai lăsat surora să-ți treacă peste frunte, când zidurile somnului, miminatele ziduri, te-ar fi putut ocroti de acel "așa vorbit-a" cu care cronicarul de foc te-a vârit în luare-aminte ?
+++

De unde vine, când vine, ca o vestire și ca un vânt, clipa prielnică ?
+++

* De oro cine mă apără ?
+++

Ei și ?

-----+++-----

STEFAN BACIU

DÂMBOVIȚA APA DULCE...

Dâmboviță, apă dulce,
Pe vremea când cu strigătul lor monoton
Găzarii treceau orașul din somn.

Azi, în limpedea ta undă de eri,
Peste păcura ceasului, vâscoasă,
Își picură prezentul lacrima, fluviu sărat.

Tristețea unui oraș întreg,
Cotropit de tăcere, plouat de iururi,
Umflă apa ta cu un val de tăceri.

Nici o vioară nu cântă în grădini,
Indulcind mahalaua: "unde ești ?"
București, București...

Cântece printre străini.

Dâmboviță, apă dulce,
Eri, când glicine'nflorreau în iatac.
Îți șoptesc cântecul, Dâmboviță. Și tac.

(Din volumul "110 Poesii" care va
apare în editura "CARTEA PRIBEGIEI"
din Buenos-Aires, Argentina).

TITUS BARBU

BUCUREȘTI

Maidan și soare.
Agalo împreunare
de fun și iz vârtos de caldarâm.
Îmi sunt nările pline
de tinc,
oraș din alt țărân.

Avcai și tu cafenele,
bulevarde, acadelo;
alcoluri fine,
parfumuri tari,
cloșari
sau vorbe de rușino...
Avcai ce n'are nimeni,
Obraji rumeni,
prelați
rafițați;

oălușari păduroși,
 olteni isteți ce poartă cobiliță,
 fenei de viață
 cu beiu subțire și mers legănat
 de față de lăpărat.
 Căutătură de mură.
 Copii
 durdulii,
 ceată de mucosi
 mănucând semințe și gogoși
 sub lîmpede arsură de soare diafan.
 Aveai surâs șăgalnic de golan.
 Aveai, măi frate, tîmăie nesfințită
 de țară bună, rău orînduită.

București,
 cu cine să mai șuguești
 azi, când lumea ta coboară, vespéral,
 sub aripi noi de pasăre rănită
 ce-și zvârle ochii rotitori, prin sită
 de zare conușie - în zbor spiral ?

București, ni-e dor de tine, uite așa.
 De stirpea ta domnoască ce fu ademenită
 de straiș cilibii.. Și-almintrelea,
 ca de-o iubită.
 Din somn adînc pornesc hai-hui,
 ca într'o toamnă coaptă,
 gonit de dulcea șoaptă
 a dragostei dintăi.

T A L H A C I R I

GEORG TRAKL

Unui stîns timpuriu

O, îngerul noptatec, ce se-arată din lăuntru copacului,
 seara, când odihnean în marginea albastrei fântăni,
 tovarăși ai blîndului cîntec.
 Liniștit ne era pasul, cuprinzători ochii,
 în răcoarea de umbră a toamnei,
 o, a stelelor purpurie dulceață.

El însă scoborî treptele de piatră din muntele sihaștrilor
 cu un surâs albastru tremurând pe-obraz și aproape nefiresc
 trecu în copilăria-i mai domoală, și se stînsu;
 Și-n grădină rămase în urmă-i chipu-i prieten
 Ascultînd din frunziș sau din bolovanii vechi.

Cîntă sufletul noartea, verdea putrozirea a cărnii,
 și-al pădurii șopot, a fiarcăi pătimașo plîngere era.
 Din turnuri întunecate iară și iară sunau
 clopotele albastre ale scrii.

Veni ceasul când privind,
văzu umbrele în purpura soarelui,
Umbrele putregaiului în ramuri pleșuve;
seara, când pe întunecate ziduri cântă mierla, -
se crată'n liniștea cântării duhul celui stins timpuriu.

O, sângele ce curge din gâttelejul cântecului,
floare albastră; o, lacrima de foc
plânsă în noapte.

Nor curiu și timp. În cămara singuratăcă
ades poftesti ca caspete pe cel plecat,
il petreci, în apropiată mărturie, pe sub ulni,
dealungul verdeiului râu, la vale.

(traducere de STEFAN ION GHEORGHE)

MIHAI NICULESCU

D O R U L I U B I T

Dorul iubit e ca o floare
Când i s'a stins - tăiată din cotor -
Lumina, anăgind cu-o boare
Nemiroșită aerul ușor.

Sărutu'ntors de gura prinsă
Gurii nesățioase, minte, dar
In van, cu-o biruință'nvinsă
- Fără să fie - de'ntristatul har.

Făgăduită la beție
Pe-o vorbă, dragostea năsoară'n cost
Visului casnic, o voce
Desfermecată în clipa'n care-a fost.

Blând numai dorul răcorește
Lacrime trupului rămas dator
Dorinței, când i-l arde'n clește
Stafia sângelui remuscător:

Sporit de buna lui vestire,
Rodește'ntreg în clipa fără preț
Și timp, ca blânda anintire
In dunații sfântului Agnèș.

-----oOo-----

L I M B A S I D O R

Plăzmită în luptă și moarte, din limbi ce atâtea rămân tainice, ducând veacuri și veacuri viață ascunsă, creîndu-și anevoie și pe cotitoare cărări drum spre viață, limba noastră a prins pe'ndelote cheag la umbră de munte și codru, în seare arzător de șesuri.

Șoptind doruri abia întrezărite, dureri și iubiri - cât de cumpătate! -, neurlându-și jalea și nechinându-și bucuriile, acest neștiut graiu s'a dovedit totuși trainic, a răzbit printre multele limbi ale Vavilonului.

Dedată cu încercările, ea va călca pe încercări, și-și va știe mereu zice, poate pe mai șoptite încă: uritul, jalea, chinurile și dorul.

Care-i firea limbii noastre? Răspunde-mi, tu, mai întâiu, cetitor, care-i aceea a dorului! Încearcă mai întâiu tu să prinzi - de te scoală iscusit - în chingile graiului, ființa firavă și totuși stoică - n'a dovedit-o oare răzbind și el până azi? - a dorului, și atunci, numai atunci, eu mă voi încumeta să te lămuresc despre firea limbii române.

Dacă totuși te încerci, nu uita, cetitor, că te așteaptă drum lung și plin de opintiri. Peartă în desagii tăi sooteală că ea s'a zămislit de-a lungul și amarul veacurilor; pretutindeni și totuși nicăieri bine dovedit de letopiseți; de către blajini - pravoslavnicii Bizanțiului și Romci nu le-au știut nici când de frică - și totuși tari, căci au rumânit pe cei ce-au înfricoșat pe cronicarii vechinii; tari pentru că înfiripau mereu ceea ce mereu zădărnicea istoria; tari căci, ca să aibă bucuria zidului ridicat prineau să-l ude cu lacrimile jertfii aduse și cunoșteau moarte înainte de a cunoaște deplin mândria frumuseții împlinite; tari pentru că au zămislit viață și avere, ce ne-au ajuns până azi, deși ispitiți de dulcea chemare a neantului, chemare curmătoare de chin fără răgaz; tari pentru că cumpătați în durere și născocitori mereu de înțelegere nădejde, deși suferința era mereu îndurată; tari, însfârșit, căci fără încetare au pomenit vremurile, acele bune ale bădicii Traian și au așteptat și așteaptă cuninte pe cele când Făt-Frumos va birui prin luptă, iar Ileana Cosinzeana prin virtuți, deapururi năcazul.

În suflet astfel zămislit a rodit dorul și limba s'a încheșat așa ca să-l spună cum e.

Mu cuteza, deci, cetitor, să zăgăzuești, în cele clipe trecătoare, și cu'n pumn de vorbe, arare deplin binezicătoare, ceea ce este și nu este, de'ncerci să-l găsești; ceea ce spune și nu mai spune, de vrei să știi ce spune.

Să ne mulțumim, încheind: limba noastră s'a născocit să zică dor și dorul nu se zice decât pe limbă românească.

În așa chipuri, tu limbă, nu vei mai îngâna dor, când în vrăjile tale nu vei mai găsi leac durerilor ce te încearcă; vei ruți când ultimul dor va zvâcni o ultimă oară, și când, la căpătâiul acestului și al tău, nu va mai fi suflet creștin să vă stingă, cu viers prelung, sfâșiitor și trist ultimul bocet.

OCTAVIAN MANDRIȘ

LUCIAN BLAGA sau POETUL MISTERULUI
de POMPILIU CONSTANTINESCU.

Textul de mai jos e un inedit al criticului Pompiliu Constantinescu. Publicându-l aici, nu întârzim să aducem omagiul nostru postum unuia dintre cei mai înzestrați critici literari ai României de ieri. Înțelegător al fenomenelor moderne de creație, cu grijă însă pentru puterile tradiției, foiletoanele din "Vremea" sau cronicile din Revista Fundațiilor Regale ale lui Pompiliu Constantinescu au adus totdeauna orientare, gust și lumină. Dincolo de social și dincoace de dogme sau poziții, pierdut pentru polemica sterilă sau pentru panfletul gras, știinși mult prea devreme pentru vârsta memoriilor, Pompiliu Constantinescu a rămas atașat de presigiul valorii. Opera lui, fie că reia clasicii, fie că impune tineri sau clasicează moderni - ca în acel excepțional studiu despre Arghezi - e mereu în căutarea și deoalarea valorii.

Pompiliu Constantinescu a iubit opera lui Saint-Beuve, însă scrisul lui rămâne pentru noi și mai viu pentru că el a transcedat anecdota atât de scumpă maestrului francez, a convertit-o în pasiune de esență. Si esențele se odihnesc chiar și în literatură. De esențe criticul român a suferit, ce e drept.

Culegerile de poeme din In marea trecere, Lauda somnului și La cumpăna apelor alcătuiesc un ciclu omogen, în lirica d-lui Blaga; ele caracterizează, în cel mai înalt grad, drama cunoașterii, nevindecabila "Tristețe metafizică" în care se zbate sensibilitatea sa. Volumul La curțile dorului are cu totul alt timbru sufletesc; aci conștiința poetului nu se mai confundă în abizuri și, nu se mai lasă ispitită de un absolut imposibil de captat; peste aleanuri și mistere nedeslegate se așază parcă o liniște suavă, peste enigme se așterne o vastă seninătate. O lirică a tainelor începe să se întrevadă în penultimul său popas; acest ocol al misterelor se intensifică în Nebănuitele trepte (ce titlu semnificativ), ne'mbiind (sic) întreg ciclul de o străvezie aurcolă, în care spiritul plutește și par'că se și limpezește.

Misticismul ce se bănuie a fi cuprins în titlul volumului este, în realitate, un indefinit simț al misterului, un succesiv joc de lumină și penumbra. Nebănuitele trepte (versiune nouă), Edt. "Dacia Traiană", Sibiu, care nu mai urmărește să capteze nimic altceva decât misterul, ca atare.

Poetul n'a părăsit felul său definitiv, pe care-l identificăm în toate volumele anterioare; un scurt poem ca Autoportret configurează sensul misterelor de care o însoțat :

Lucian Blaga e mut ca o lebădă
 În patria sa
 Zăpada făpturii ține loc de cuvânt.
 Sufletul lui e în căutare
 în viață, scoulară căutare
 de totdeauna,
 și până în cele din urmă hotare.
 El caută apa din care bea curcubeul.
 El caută apa,
 din care curcubeul
 își bea frumusețea și neființa.

adică e în perpetuă căutare a esențelor lumii, echivalente cu, misterole.
 Sufletul îi este capabil de revelații noi, alinătoare prin ivirca bruscă
 a unui mister:

Încă ieri, numai ieri, doar ieri
 Mă apăran cu frică
 de zodie nouă ce se ridică.
 Și apoi, dintr'odată, neașteptat, acest răsărit.
 Ce cântec nemăsurat!
 Ca unui orb vindecat
 lumea'n lumină mi s'a lărgit.
 Puterile mișcă'n zenit.
 Deschid porțile! Timp neumblat
 bine-ai venit!
 bine-ai venit!

(Schimbarea zodiei)

O asemenea revelație nu se petrece cu mai puțină decât drama "tristeții metafizice", în care s'a sbătut altădată. Ermetismul de structură al liniei
 d-lui Blaga nu s'a alterat totuși; revelația misterului este ea însăși
 ermetică, fiindcă e o stare de lirism metafizic și nu o descifrare rațională
 a tainelor:

Câșt în sus, în noapte sus,
 Stelele'n pleiadă număr.
 Sunt o clipă, alta nu s
 Semne cerului pe-un umăr.
 Vânt le iscă, vânt le duce,
 Cineva le pune'n cruce.
 Vânt le aprinde, vânt le stânge,
 Joc de focuri, joc de inimi
 Ostensescună să număr
 Treo'odată aștrii minimi.
 Focuri mari și focuri line -
 câte văd, atâtea inimi
 bat în spații pentru mine
 Ard în văi și pe coline
 inimi mari și inimi line.

(Pleiadă).

Fiecare imagine daugată imaginii anterioare adaugă și o revelatoare lu-
 mină interioară, dar până la sfârșit, îți dai seama că senzația de mister se

potențiază prin cecace părea că se stinge; misterul învăluic, ca o supremă revelație totul. Ermetismul își păstrează sugestia de clar și obscur, adâncind și mai mult tainele.

Alteori poetul recurge la fabulos, ca să potențietze misterul ca în Indemn de poveste, unde imaginea inorogului este ca însuși un simbol al tainei, în admirabila poemă Mânzul sau în Veste, exemple de lirism mistic pe care d. Blaga l-a folosit atât de frecvent în versurile și teatrul său.

Nu vom să transformăm prezentarea noastră într'o antologie de citate, care să tindă spre același țel, adică să sublinieze sensul de lirism al misterului, ce se dă desprinde atât de clar, din noua culegere a poetului.

Alcătuirea din motive variate, Nebănuitele trepte sugerează totuși o atmosferă spirituală foarte omogenă și ne indică fără'ndoială că inspirația d. lui Blaga nu s'a istovit. O fervoare lăuntrică străbate fiecare poem, un fel de muzică stranie instrucează mersul circular al imaginilor care, pline de plasticitate, n'au totuși o valoare spirituală.

Destul de densa utilizare a metricii populare inspiră vădite efecte sonore versului; dela verslibrismul Poemelor luminii la disciplina formulă de as-tăzi e un drum străbătut cu multă trudă. Dar faptul de-a fi părăsit adesea versul liber ne este și col mai semnificativ, ca evoluția lirismului d. lui Blaga, ce este de remarcant în mod progresiv, este părăsirea modului definitiv, de a ilustra senzația de mister, prin comparația dezvoltată.

În Poemele luminii ermetismul substanței era relevat prin claritatea expresiei, prin simplificarea lui, în imagine; în Nebănuitele trepte, ermetismul este o adăugire în penumbra sufletului. La debutul său poetul își propune:

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainelor, ce le'ntâlnesc
în calea mea
.....

Insistând:

Eu cu lumina mea sporesc a lumii taină -
Si'ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa înbogățose și eu întunecata zare
cu largi flori de sfânt mister
și tot ce-i ne'nțeleosuri și mai mari
sub ochii mei -

Dl. Blaga și-a descoperit dela primele acorduri esența lirică de poet al misterului; o formulează atât de lucid, în aceste des citate versuri; dar nu-și descoperă decât treptat și mijloacele de expresie, care să nu ridice taina la suprafață, ci s'o adâncească într'o poezie ermetică.

Să nu uităm că, dela Poemele luminii, în care-și afirmă arta poetică, până la Nebănuitele trepte, unde și-o realizează deplin, au trecut douăzeci și patru de ani.

+++++

QUATRE POEMES DE LUCIEN BLAGA. +

(Traduction de B. IUNTEANO)

a) DONNEZ-MOI UN CORPS...

Je n'ai que toi, hélas, ô mon corps éphémère,
 et pourtant
 je n'orne pas ton front de rouges fleurs ou blanches,
 car ton argile étanche
 est étroite à mon âme
 franche....

Donnez-moi un corps
 vous, monts,
 et vous mers, --
 donnez un corps tout neuf à ma frénésie pleine !
 large terre, sois mon tronc,
 de mon cœur violent sois la cage,
 sois ma demeure aux écrasants orages,
 de mon être indompté sois l'amphore!

...Par le cosmos
 résonneraient alors grandioses mes pas,
 et mon vrai moi
 apparaîtrait dans le déchaînement de son tumulte,
 ô, terre occulte :
 quand j'aimerais,
 je tendrais au ciel toutes mes mers,
 autant de bras musclés, bouillants et fiers
 je tendrais au ciel --
 que je l'étraigne à le briser,
 que mon baiser se donne aux astres d'étincelles.

Et dans ma haine toute,
 j'écraserais sous mon pied de roc
 les soleils nus, ces blocs
 voyageurs de misère,
 et sourirais sans doute
 d'ainsi faire

.. .. .
 Je n'ai que toi, hélas, ô mon corps éphémère.

(Les pas du prophète.)

b) LA STALACTITE

Mon âme est de silence.
 Vivant ainsi calme et pétrifié,
 accète de pierre,
 je suis
 une stalactite au sein d'une grotte immense
 à voûte de ciel.
 Doux,
 Doux,
 Doux - gouttès de lumière
 et gouttes de paix - tombant sans fin
 du ciel -
 se pétrifient - en moi.

(Les poèmes de la lumière.)

c) MONTAGNE MAGIQUE

J'entre au sein du rocher. Lentement, le linteau
 de pierre retombe. Idée et songe et pont ne lancent.
 Quels lacs violets! Et quel temps haut!
 Le renard d'or aboie en sa fougère dense.

Léchant ma main, des fauves sacrés à mine secrète
 s'évanouissent magiques, les yeux en dedans.
 Au sommeil des cristaux bruissantes voletent
 les abeilles de la mort, et les ans. Et les ans.

(Le partage des eaux.)

d) SOMMEIL

Pleine nuit. Des étoiles dansent dans l'herbe.
 Les chemins se retirent dans l'antre et la forêt.
 La voix du capricorne enfin s'évanouit.
 Urnes, des hiboux gris se posent sur les pins grêles.
 Dans les ténèbres sans témoin
 tout s'apaise - ailes, sang, terre,
 toute l'aventure éternelle.
 Au cœur des molles brises une âme persévère
 sans aujourd'hui,
 sans hier.
 A sourds bruissements par les feuilles
 se lèvent des siècles ardents.
 En mon sommeil,
 pareil au flot non, sang
 se retirant de moi reflue vers mes parents.

(Eloge du sommeil.)

+++++

STEFAN GEORGE : LAUDA FEMEILOR.

In oraşul cu străvechi şi'nalte coperişe,
 cu'ntortochiatele spirale peste uşi, sub bârnele piezişo,
 cu zugrăvitele ferestre şi cu turnuri, ce la stele-ajung,
 cu stene apălăcite peste gangul lung,
 lângă fântâni, când seara umple-se de svonuri,
 de râs şi de ale apei argintate tomuri :
 o vicaţă suferinţei închinată,
 o vicaţă'ntreagă de mucenicie 'ntunecată,
 cu fost-am vestitorul demnităţii voastre de poveste
 şi cântăreţul gloriei ce-a voastră este :

Voi albi copii în lungi procesiuni
 cu lumânări şi panglice şi steaguri,
 şi voi frunţaşele unor cântări senine
 în colorat veşmânt pe praguri,
 voi palide amice ale neuitatei cine,
 voi mândrele patriciene preaslăvite,
 care sub sfintele portale
 purtaţi brocate'n falduri grele, levantine.-
 Si'n arta sunctului n'au deprins prin primăveri şi toarne
 pentru voi, ce'npodobiţi cu sărbătoare sala,
 puternice şi nemîşcate doamne.

Dar care dintre voi ce un salut mi-a'ntins
 vreodată'pocalul sau cumuna de stejar
 spunându-mi, spunându-mi înadins
 că vrednic eu aşi fi să-i leg brăţara'n dar ?
 Ce lacrimă, ce blândă ispăşire
 a dat răspuns vreodată lacrimii din liră ?
 Eu sint de-acum
 al morţii pas pe drum.

Sub dangăt jalnic şi tîzîu
 fecioare şi mirese line
 urmează sumbrului sicriu.
 Mâni albe, numai pure, fragede, sublime,
 îngăduite sunt să-l ducă spre mormânt
 în catedrală'n cor,
 transfigurând cu mută şi rogească slavă
 pe mortul precot al frumoseţii lor.
 Cu lacrimi anare
 fete şi mane, plângându-şi părăsirea
 toarnă vinuri scumpe în adânc,
 toarnă în criptă
 flori şi pietre rare
 cu evlavie fără cuvânt.

(tălmăcire de LUCIAN BLABA, în "SAECULUM"
 Jan.- Febr. 1944)

+++++

M. EMINESCU tradus de LUCIAN BLAGA.

SONETE +

I

Sich, Herbst ist draussen...Laub zerstielt; ein grimmer
Wind peitscht die Tropfen, die ans Fenster ticken;
Du liest vergilbte Briefe, deinen Blicken
erscheint des Lebens l ngst erloschner Schimmer.

In süsser Nichtigkeit die Zeit ersticken,
du willst, heut' trete niemand dir ins Zimmer;
den besser ist - wenn's draussen regnet immer -
an Feuer träumend stehn, in Schlummer nicken.

Im Lehnstuhl der Gedanken Flug geniessen.
Im Traume kehrt Fee Dochias Sage wieder.
Die Nebel immer dichter nich unfliessen.

Ein Kleiderrauschen streift mir jäh die Glieder,
ein weicher Schritt huscht kaum gehört, - es schliessen
zwei schmale, kalte Hände meine Lider.

++++++

II

Wie lange Wolken über Heiden schleichen
die Jahre fort, um nie zurückzukehren.
Heut können nicht Entzücken mir gewähren,
wie einst, die Märchen, Lieder, Wunderzeichen,

die leuchtend hell die Kinderstirn verkl aren,
verstanden kaum, doch sinnreich sondergleichen;
unsonst umwehn n ch schattenhaft die bleichen
Geheimnis-Stunden in den Abendsph aren!

Dass ich ein Lied entreiss' vergangnem Loben
dass ich dich, Seele, nochmals lass erbeben?
Unsonst, dass meine Hand die Leier schlage...

Ach, alles schwand im Jugend-Lichtgefunkel,
stumm ist der s sse Mund der andern Tage
die Zeit wächst hinter mir...ich werde dunkel !

++++++

"Sonetele au fost incredin ate revistei "AGORA" redactat  de Virgil
Iorunca  i Ion Caraion (București 1946)

LUCIAN BLAGA

De F. BRINZEU

În drumul piosului lor pelerinaj spre culmile fulgurate ale creației românești, CATELE DE DOR au avut norocul dureros de a descoperi pagini despre Lucian Blaga. Un precursor le-a scris cu trufă și le-a purtat, într-o luptă urioasă cu boala care-i sugruma trupul, până când moartea eliberând omul, a pustiit opera.

Paginile de față sunt numai un fragment din cartea neîncheiată a lui Felician Brînzeu. Alte capitole și alte fragmente așteaptă dreptatea de a fi publicate. Ele ridică spre opera lui Lucian Blaga o cunoaștere nouă, scoasă din anunțuri nebănuite, străbătută de o sensibilitate intensă și totuși discretă.

Felician Brînzeu s'a stins la Istanbul, în Noembrie 1950, în plină putere a vârstei și a muncii. Bănățean, venea din acel prag al latinității noastre de unde aducea nu numai statura falnică și chipul armonios al strămoșilor, și și acea inteligență pătrunzătoare și cumpătată în același timp, care i-a deschis un drum fără gros în cariera științifică. A intrat în Facultatea de Litere din București în ultimii ani de strălucire ai învățământului lui Ovid Densusianu. Maestrul, obosit de povara luptelor pierdute ca de victoriile fără bucurii, își pregătea o prematură intrare în legendă. Vorbea stins și distant, nu pricea pe nimeni. Dar profesa, pentru câțiva studenți dornici să-și înțeleagă cultul armoniei dintre artă și știință, dintre sensibilitate și cunoaștere, căutarea formei limpezi, de o transparență ideală, de sub care fondul se strevede plastic și precis ca pietrișul unui râu de munte. Firea blândă a lui Brînzeu și acea onestitate care îi era întipărită pe figură, au reținut privirea maestrului. Inteligența lui ageră, strunită de o mare probitate, i-au câștigat încrederea. Curând, Brînzeu a devenit discipolul preferat al lui Densusianu, acel la care profesorul făcea apel pentru deslegarea unei problemei grele de seminar și pe care îl admitea, cu o prictonie stângărică, în biroul său.

Contactul cu Ovid Densusianu a întipărit urme adânci în personalitatea lui Felician Brînzeu. Tânărul cercetător avea să urmeze aceeași linie de viață ca și maestrul său: o viață activă, sobră, discretă; avea să se consacre științei cu același devotament desinteresat și neprocupețit; avea să vibreze cu aceeași intensitate la problemele culturii românești, de la istoria limbii până la expresia ei în literatura veche sau modernă.

Un concurs al Academiei Române îi aprinde lui Brînzeu dorința de a studia urmele otomane în cultura românească. Ajuns mai târziu lector de limba română la Universitatea din Istanbul, Brînzeu n'a pregătit să-și construiască un program de muncă din cele mai cuprinzătoare. Partea didactică a preocupărilor sale o concentrează într-o revistă modestă, destinată studenților și unui cerc restrâns de

cititori: Limba română, în care: notele de gramatică și civilizație se învecinează cu traduceri din scriitorii români în limba turcă, cu traduceri din poezii turci în limba română. Munca lui Brînzeu devine un exemplu viu; un mănunchiu de colaboratori, unii aleși chiar dintre foștii săi elevi, o ajută. O lucrare de informație generală despre epoca veche a scrisurii românești apare la Istanbul în 1947 sub titlul: Esquisse d'histoire littéraire roumaine. Dar greul activității lui Brînzeu cade asupra corectărilor de erudiție. Plecând de la filologia română, cărcia îi închinase câteva studii în țară, Brînzeu se orientează spre filologia comparată a popoarelor din aria influenței turcești și publică, în Revista de filologie a Facultății de Litere din Istanbul, o importantă contribuție (La réduplication à n- initial) în care examinează un fenomen de limbă la toate popoarele din zona care se întinde din Carpați până în Asia Mică. În același timp adâncește studiul francezilor vechi și devine chiar, după drama țării care-i curmă drumul întoarcerii, suplinitor al catedrei de filologie franceză de la Universitatea din Istanbul.

Când boala i-a tăiat firul zilelor, după o luptă de un an în care l-au revăzut la Paris tot falnic și încrezător, dar confundat mai mult ca oricând în mângăierea unui misticism complex, trei lucrări se găseau pe masa de trudă a acestui neistovit și ager cercetător: un studiu vast și aproape încheiat despre Tratatul de muzică a lui D. Cantemir - studiu întemeiat pe descoperiri personale, pe care d. N.M. Boldiccanu este chemat să-l aducă la lumină - , o monografie despre Lucian Blaga, tot neîncheiată, clădită în mare parte pe peoriile stilistice ale lui Leo Spitzer, pe care Brînzeu l-a freventat la Istanbul, și un imens material de fișe cu privire la influențele turcești în dialectul megleno-român.

Trei lucrări menite să împlănte trei cetății în domeniul de studiu atât de deosebite. A fost planul lui Brînzeu prea îndrăzneț? Cei care l-au cunoscut pot spune cu mândrie și cu durere că nu.

ELIL TURDEANU.

Ornul

Aparținând unei familii de preoți, Lucian Blaga se naște la 9 mai 1895 în Lanerăm (Jud. Alba în Transilvania) - localitate dintr-o regiune odinioară fuscose sub acțiunea de calvinizare a principilor unguri din Transilvania. Unii din contradictorii săi n'au uitat să insiste asupra acestui vechi climat de spiritualitate reformată, care caracterizează regiunea natală a poetului, o altă atmosferă importantă este aceea pe care a putea găsi în propria sa familie.

După școala primară făcută la Lanerăm, urmează la liceul român din Brașov (1906-1914). Epoca studiilor sale liceale, coincide, cu maturitatea unui St. O. Iosif, unui Oct. Goga sau Duiliu Zamfirescu, poeți care au influențat începuturile

sale. Poezii transilvăneni, înainte de a fi consacrați de marile reviste literare (Luceafărul, etc.) debutau în ziare (feuilletoane sau suplimente literare). Pentru Blaga se citează data de 26 Martie 1910 când publică în jurnalul "Tribuna", o poezie foarte influențată de Goga. Liceanul care dovedește un interes precoce pentru filosofie, publică două articole în care popularizează ideile lui W. Windt (Convorbiri literare 1912) și . . . Bergson (Românul 1913). În Septembrie 1914 se înscrie la Academia Teologică din Sibiu. Totuși nu-i era dat, acestei naturi gânditoare să urmeze calea sacerdotului. Cu doctoratul în filosofie pe care îl ia la Viena în 1917, el se va îndrepta spre poezie și esoul filosofic. Până la sfârșitul războiului, trăește o epocă în care prepară opera sa originială, consacrand o parte a vieții sale (1895-1919), epocă pe care-o putem numi aici a studiilor și a pregătirii. Stîn artăzi, din "Discursul său de recepție la Academie" co'importanță capitală a avut asupra formației sale spirituale copilăria petrecută la țară: ochii mari, inteligenți, larg deschiși în privire la față creației, sunt ochii copilului din Lancrem. Expresionismul german va găsi astfel un aluat preparat de multă vreme. Ar trebui poate, pentru a numi complet această epocă, cuvântul de "copilărie".

După război, în care-și pierde pe tatăl, el se căsătorește cu fata renunită-lui luptător naționalist din Banat, Coriolan Brediceanu. Pe lângă Bebeș, oraș unde s'a mutat naica-sa el va locui un oarecare timp în Lugoj. Casa familiei este situată lângă împunătoarea biserică ortodoxă de stil baroc care a înlocuit o altă, mai mică, din care nu rămâne decât turnul, cu patronul său: un Sf. Nicolae, în pământ ars și colorat. Fațada casei privește spre biserică cu două clopotnițe dotate de orologii. Dacă mergi pe drum, spre poarta orașului, ajungi repede la vechiul cimitir. Acesta, foarte bine întreținut, are în mijlocul său o criptă pentru morți, înainte de-a fi îngropați; a albe destul de largă leagă strada de criptă. Una din caracteristicile locale, sunt picturile cu subiect religios, în ulei și pe plăci de fer alb, acrotite de nișe puse la dreapta și la stânga porții. Continuând drumul, treci între ploi pe de-o parte și de alta, și pe sub duzi, apropiindu-te de poalele dealurilor unde familia posedă o vilă inconjurată de brazi și situată la marginea vici.

Multe poezii reamintesc de dulcea natură din Lugoj. Piesa "Moșterul Manole" în epoca sa de pregătire, datează de la Lugoj. Desigur, pentru o localizare probabilă a unor poezii descriptive, trebuie să se țină seama de regiunea muntoasă a Sobeșului.

După o scurtă activitate jurnalistică (Voința Cluj), poetul ajunge diplomat și în noua sa calitate, pe măsură ce guvernele se schimbă, el trece dintr'o țară în alta. Reținem: Berna, Viena, Varșovia și Lisabona. De aceste necontenite schimbări, el se plânge într'o poezie autobiografică. Pe când era în Varșovia el se interesa - cel puțin așa ni s'a spus - de cariera lui Miron Costin, cronicarul din sec. XVII, care făcuse studii la Bar. Deci, la el făcea aluzie într'una din poeziile sale. În Elveția, la începutul carierei sale, a putut lua contact cu antroposofia lui Domnack. Unele "marine" datează probabil din Portugalia.

Dela 1919, Blaga a publicat o operă împănătoare în tripla direcție: poetică, dramatică și filosofică; fie în ediții de provincie, fie în cele mai mari case de editură din București (Cultura Națională, Fundațiilo Regale). După succesul avut cu primele sale volume de poezie și cu acele de teatru, Blaga ajunge, din ce în ce mai cunoscut și exercită o puternică influență asupra tinerilor. Când se caută un urmaș catedrei de estetică de la Universitatea din Cluj, ținută de Oct. Goga, alegerea se face în favoarea lui. Lecțiile sale sunt imediat publicate în volum. La o vârstă relativ tânără, este ales membru al Academiei Române. Discurs-

sul său de recepție - ținut la 5 Iulie 1937, de care am mai vorbit, e intitulat "Lauda satului român".

Blaga este în acelaș timp un colaborator a marilor reviste literare (Univer-
sul literar, Revista Fundațiilor, Gândirea, Banatul, etc.)

Dotat de o neobosită curiozitate intelectuală, Blaga se aproprie de tot ce înseamnă efortul modern de explicare, atât în domeniul lumii cât și în al spiri-
tului. La aceasta se adaugă și alte calități ce asigură un loc de frunte, printre
gânditorii contemporani ai României.

Toate calitățile necesare pentru a fi filozof : originalitate, arta de-a gân-
di în abstract, înșiruirea ideilor și spiritul de sistem ca și o seninătate eti-
că. I s'ar putea aplica judecata pe care a făcut-o el însuși într'un necrolog pe
care l'a scris la moartea lui Rudolf Steiner, subliniind spiritul științific, meto-
da și ordonarea aventurării în necunoscut a acestuia. Ca și Steiner, Blaga e mai
degrabă un mistic decât un filozof, dar un mistic ce dorește să fie un om de
știință (Pretenția de-a întrebuița într'o formă metaforică anumiți termeni, re-
ligioși sau esoterici, nu-i exactă decât în intenție).

Minunat descriptiv, imagist, așa cum apare în poeziile sale impresioniste,
cultivă de asemeni imaginația și intuiția, bazele cognitive ale expresionismului.
Totuși darul cel mai poetic al lui Blaga, rămâne expresia. El este un vrăjitor ca-
re re intră netemerar în și redă printr'o nepipăită împrecunare
de cuvinte ceea ce descoperise, orbește, cu vârful degetelor.

Gânditorul.

Există un paralelism între gândirea și literatura lui Blaga. Esoterismul
poetului devine mai lesne de înțeles grație ideologiei. În acest ultim domeniu tre-
buie să distingem două perioade : prima care ajunge până în 1930, de un caracter
mai degrabă esecistic și calidoscopic și a doua, mai filosofică și mai sistema-
tică.

Am vorbit de două articole pe care le-a semnat încă de pe vremea când era
elev de liceu. Imediat după războiu, în 1919, poetul publică Pietre pentru templul
nec. Sunt adunate aici aforismele unui poet. Micul volum conține cugetări de o în-
tindere diferită, scrise în proză. Pe lângă scurte scrieri mai întinse ca pagina
foarte semnificativă despre cultura rusă. Există în aceste cugetări o anume morală
în alte cugetări singurul scop al gânditorului este să rezolve o întrebare, o pro-
blemă care se pune inteligenței. După o nouă operă (Cultură și Cunoștință) publi-
că într'o colecție de provincie două broșuri intitulate Fetele unui veac și Fores-
tre colorate, unde adună articole diferite. La un moment dat (sub influența lui
R. Steiner credem) Blaga se interesează foarte asiduu de ideile lui Goethe, ca om
de știință. Rezultatul acestor cercetări e consumat în alte două opuscul. În pri-
mul unde titlul însuși e sugestiv : Fenomenul originar, discută teoriile natural is-
te ale lui Goethe, rolul morfogenic al frunzei, teoria culorilor, etc. Tot datorită
lui, Goethe el dezvoltă Daimonion-ul, o veche idee socratică reluată de autorul
lui Faust.

Din toată creația din această primă perioadă, opera cea mai folosi-
toare pentru înțelegerea poeziei lui Blaga este Filozofia Stilului. Se știe cât
de mult a discutat cultura germană problemele stilului. Pentru Blaga stilul este
nota comună care aproprie diferitele producții ale creației într'un timp și într'un
imediat. Stilul care se manifestă în toate ramurile unei culturi date implică ten-
dințe innăscute, proprii acestei culturi; ivirea parțială într'o ramură sau în
alta a acestei culturi duce la stilul unei influențe. Blaga se oprește mai cu ose-

bire la trei aspecte contemporane: naturalismul, impresionismul, expresionismul, din care el încearcă să extragă aspectele specifice. Epocii noastre se pare că îi corespunde expresionismul prin tendința dominantă a interiorizării, prin tipic și anonim.

Dela 1930 și mai des dela alăturarea sa la grupul "Gândirea" Blaga începe să dezvolte gândirea sa într'un năreț sistem împărțit în trilogii, după diferitele ramuri ale filosofiei pe care o tratează. Totuși dintr'un fragment al unei scrisori publicate de Horia Teculescu, reiese că poetul gândise "principala sa operă filosofică" de "cățiva ani" (el scrie aceasta în 1927) pentru care operă el a unsc deja materialul necesar. O lungă gestație de șase luni cel puțin, trebuia să ajungă în 1930 și să deschidă astfel o nouă perioadă în activitatea filosofică a autorului nostru.

Mai întâi e Trilogia cunoașterii: Omul dogmatic, Cunoașterea luciferică, Cenzura transcendentă, apoi Trilogia culturii: Orizont și Stil, Spațiul mioritic, Geneza metaforei și sensul culturii. Autorul a început deasemenea o "Trilogie a valorilor" cu: Artă și valoare.

Se vor putea înțelege mai bine ideile lui Blaga, dacă se va ține seama de unele achiziții interioare, ale gândirii umane, pe care el însuși le ia ca punct de plecare pentru dezvoltările ulterioare. Reamintim foarte pe scurt unele idei ale lui Kant. Se știe că acesta a deosebit trei căi de cunoaștere: sensibilitatea, înțelegerea și rațiunea. Adevărata realitate (noumenul) pentru a ajunge a fi cunoscută trebuie să sufere unele schimbări, grație structurilor apriorice ale facultăților noastre. Pentru sensibilitate, Kant a indicat structura spațio-temporară, pentru înțelegere, cele patru categorii logice: cantitate, calitate, relație și modalitate. În ce privește rațiunea, ea ajunge la antinomie, adică la un dublu rezultat, contradictoriu în sine. Kant se oprea aici fiind constrâns să accepte o oarecare imposibilitate umană de cunoaștere. Astfel eterul este conceput ca un corp mai subtil decât aerul, având în același timp calitățile oțelului. Blaga a observat că aceste contradicții, care afirmă prin co-existența lor un adevăr, se regăsesc mai ales în dogmele religioase: Fecioara care naște un prunc, Dumnezeu care e în același timp om etc. Blaga face observații asemănătoare în domeniul științelor moderne. Astfel pentru Einstein spațiul este în același timp infinit și limitat. În primul volum Blaga încearcă să stabilească regulile unei epistemologii inspirată de dogme unde adevărul nu mai este postulat prin eliminarea contradicțiilor, ci, dimpotrivă, prin unirea lor.

Aplicând teoria psihanalitică la teoria cunoașterii, Blaga clădește cel de al treilea volum. Ce spune Freud? Pentru el lucrurile se petrec în sufletul nostru. Ca și cum ar exista un prag, în fața căruia stă un gardian implacabil, cenzura morală, și care ar împiedica tendințele obscure ale inconștientului să pătrundă în orbita luminoasă a conștiinței. Sublimat în artă, înfășurate în simboluri și în vis, prin scăpări (lapsus), adică erori comise din lipsa de atenție a cenzorului, tendințele profunde ies la suprafață. Dar ceace este adevărat pentru omul individual, trebuie să fie adevărat, în mod analogic, pentru întreaga umanitate. Esoterismul va afirma lucruri asemănătoare, aplicând macrocosmului, ceace freudismul valorifica pentru microcosmosul uman.

Steiner își inchipue omul în raport cu lumea îngerilor, așa cum freudismul își imaginează tendințele obscure ale inconștientului în raport cu conștiința clară. Acela care posedă prevederea poate să intre deadreptul în sfera luminoasă. Omul obișnuit, acela care nu și-a purificat corpul astral, care nu practică meditația și care n'are o viață morală ireproșabilă, este împiedicat să in-

tre în sfera luminoasă de către "păzitorii pragului" (die Hüter der Schwelle). Această noțiune steineriană, esențială antroposofiei, reîntâlnește astfel "cenzura morală" a lui Freud și reanințește în același timp cenzura transcendentă a lui Blaga. Trebuie totuși să adăugăm că porțile care se pot deschide inițiatului lui Steiner rămân totdeauna închise pentru omul lui Blaga. Căci aici apare teza lui personală, existența "Marelui Anonim", adică a lui Dumnezeu, care scapă cunoașterii noastre. Într'adevăr, după Blaga, Dumnezeu creiază de bună voie un hotar ce împiedică accesul la el : tocmai datorită cenzurii transcendentale Blaga ajunge acolo.

Steiner e acela care atribuie un rol activ forțelor ahrimanice în cunoaștere : "Der Mensch als denkende Seele, hat seinen Ursprung in der oberen Welt. Die hell-sichtig gewordene, denkende Seele, tritt auch in diese obere Welt ein. Das in der Sinneswelt zur Entfaltung kommende und an diese gebundene Denken hat in sich dasjenige, was als Einfluss der ahrimanischen Wesenheiten zu bezeichnen ist". (Die Schwelle der geistigen Welt, 63). Puțin mai înainte el vorbește deasemenea de "luciferischen Wesenheiten" și rolul ei (op.51).

Blaga susține că trebuie să distingem două feluri de cunoaștere : "cunoașterea paradisiacă", în care accepți lucrul așa cum el se oferă pe planul intuiției, și "cunoașterea luciferică". Aceasta din urmă se îndreaptă spre mister pe care încearcă să-l convertească în "cunoscut". Lucrul dăruit cunoașterii luciferice este simțit ca un semn al unui mister de descoperit, aspectul fanic al lucrului ce va fi convertibil, aspectul criptic rămânând totdeauna ascuns. Procesul gradual de convertire a misterelor ajunge la un punct mort, din cauza cenzurii transcendentale, ajungând să stabilească teze antinomice, într'un act de transfigurare ce reanințește aspectul logic al dogmelor. Intellectul este atunci în funcție ex-tatică, și nu en-statică, ca mai înainte. Iată în rezumat ideile celui de al doilea volum.

Teoria culturii propusă de Blaga se fundează pe ideea esențială a stilului. Această idee care l-a preocupat și mai înainte de 1930, este acum adâncită și pusă în raport cu inconștientul. De la Kant îi vine ideea să caute unele categorii, numite de Blaga abisale prin care apare acțiunea modificatoare a inconștientului în stil. Pe lângă categorii, această doctrină mai admite pentru inconștient și structuri spațio-temporare. O sugestie esoterică se adăugă : ideea "matricii" (astfel "atomii fizicii au coaja lor astrală"...ceace noi am putea numi "matrice" spune Annie Besant în "L'homme et ses corps". Paris 1917). Căci toate operele care convertesc misterul, fie știință, artă sau mitologie sunt într'o oarecare măsură impregnate în mașca stilistică.

Al doilea volum al trilogiei încearcă o aplicare la stilul românesc. Aici se vede străduința cea mai susținută pentru a desprinde specificul românesc în cultură. Între munții cei înalți și câmpie se află depresiunile subcarpatice, refugiul ancestral al Românilor, care prin poziția de mijloc, ar explica admirabil dominantele stilului românesc. Frica de orice exagerare, o poziție de bun simț și de firească rezervă sunt vizibile în diferitele domenii în care se manifestă această spiritualitate.

Blaga încearcă apoi o nouă interpretare a metaforei. Inconștientul aduce categoriile abisale care modulează obiectul după apriorismul lor; reiese de aici o cunoaștere travestită (prin clișeu spațial, prin mișcare, prin atitudine, modul social etc.). Cunoașterea nu va fi decât metaforică cuvânt ce n'are nimic de a face cu figura poetică, dar care trădează un mod de a cunoaște, în formele sensibilității și de a face, astfel, accesibil, misterul. Și aici doctrina esoterică nu trebuie pierdută din vedere: "in dem Augenblicke, wo man hin-

aufkommt ins Ubersinnliche, geht das Intellektuelle in seiner Form sofort verloren, und verwandelt sich in ein Künstlerisches". Or aceasta n'are nimic de a face cu creația după model, cum pretindea naturalismul (Steiner "Initiations-Erkenntnis 1927").

Și acum, teoria estetică Analiza ideilor din volumul publicat în 1939 Artă și Valoare și pe care poetul l-a predat la curs ca profesor la Cluj, este foarte indicată prin avantajul pe care ni-l oferă, spre o mai bună înțelegere a poeziei sale.

Arta reprezintă, spre deosebire de știință, un efort spre a desvălui misterul. Ea se constituie ca regiune autonomă a culturii, nu prin limitările sale (categorii și metaforisme) care îi sunt de altfel comune cu cele științifice, ci prin mijloacele sale. Știința și filozofia recurg la abstracțiuni, în timp ce arta preferă mijloacele sensibilității și ale intuiției.

Trebuie să reținem afirmația esențială a lui Blaga că omul se singularizează în cosmos prin vocația de a simți prezența misterului. Frumosul artistic se deosebește de frumosul natural prin contactul lui cu misterul pe care îl exteriorizează în determinantele abisale ale stilului.

Fiecare operă de artă se caracterizează mai cu seamă prin trei feluri de calități. Primele sunt calități de "dosaj" și țin de o tensiune între structuri opuse. Opera de artă ar reprezenta, după Blaga, un dosaj de mister deschis, imponderabil și de revelație sensibilă, de unitate și de multiplicitate, de semnificație și de iraționalitate, de spontaneitate și de artificialitate, de canonicitate și de originalitate etc.

La aceste calități "ontologice", Blaga adaugă calități stilistice unde apar categoriile abisale. Totalitatea lor formează "nataca stilistică". Determinantele stilului sunt studiate din mai multe puncte de vedere. Sub-conștientul are și el o structură spatio-temporară. Astfel, spre exemplu, spațiul stilistic al artei grecești era "limitat", spațiul impresionist este "infini". Luarea "de poziție" (prin afirmație, negație sau indiferență), gestul de mișcare (prin înaintare, întoarcere sau imobilitate), cum și modul social al artei (tipizant, individualizant sau elemental) sunt de asemenea mijloace de a caracteriza acest determinism stilistic sub-conștient.

Din acest tablou reținem mai cu seamă : orizontul spațial infinit (caracteristic în același timp pentru impresionism și expresionism) și mișcarea înainte (frenesia expresionistă).

Nunai după aceea doctrina lui Blaga analizează "calitățile sensibile" ale artei, singurele care apar și în domeniul frumosului natural. Iată-le : proporția, armonia, complexele, intropatico, expresia lucrului trăit, imaginarul metaforic și o seamă de calități intuitive, ponderabile și imponderabile a materiei plastice de culoare sau de sunet și atâtea particularități ce nu dau dan un trup cuvântului.

De o importanță excepțională sunt paginile unde Blaga discută contribuția valorilor sensibile la revelarea misterului. Blaga nu poate să neglijeze achizițiile simbolismului francez și a corespondentului său german, "impresionismul", în privința formei poetice. Pe lângă conținutul semnificativ al cuvântului și a puterii de evocare plastică prin imagine adecvată, cuvântul devine revelator prin simpla încarnare sonoră. Blaga justifică de asemenea forma poetică a poeziei moderne, aptă în deosebi să exprime sondagiile sufletului și necunoscut. Astfel de exemplu ritmul nu e numai un element muzical, ci și un

vehiculator al mișcării sufletului. Aritmia ca de altfel și versul lipsit de rimă, prin vidul pe care-l făurește, se dovedește gata să favorizeze convertirea sensibilă a misterului. Ceeace nu s'a făcut prin ritm și rimă poezia modernă a realizat prin inversiuni topice și prin prestigiul metaforei. Cu multă iscusință Blaga teoretizează valoarea poetică a "pauzei", element necesar în versificația liberă.

Dramaturgul.

Teatrul convine de ninune temperamentului lui Blaga. Nu numai că această formă de literatură îi permite să sondeze adâncimile psihologice ale inconștientului onenesc și-l lasă să evoce mitologia și legenda românească, dar îi dă și prilejul să dea noi interpretări câtorva momente istorice. La toate acestea trebuie adăugată pantomima expresionistă.

În piesa intitulată "Daria", Blaga este scafandru unui suflet turburat de o sexualitate neîmplinită. Soțul Dariei, un pedagog care studiază educația copilului, chiar din pre-natalitate, dar care nu răspunde cerințelor sexuale ale soției se găsește în fața scriitorului Luca, care deslănțuie energia refulată a femeii într'un clan de pasiune aneșitoare. Ivirca bărbătească a scriitorului e însă numai epizodică, deoarece Daria nu poate suporta separarea ce i se impune (e obligată să rămână închisă în casă). Apoi ideea că fiul ei s'a sinucis din pricina ei, o duce și pe ea la sinucidere.

Opusul masculin al Dariei este protagonistul unei alte piese, Fapta, intitulată mai târziu Ivanca. Sufletul torturat de sexualitate, refulat în profunzimi, este de data aceasta acela al pictorului Luca, omul care se refuză vieții și care suferă de o psihoză tipică: aceea a făptuirii crinci. Ca și în piesa cealaltă, bolnavului i se opune bărbăția vârtoasă a tatălui său. Numai datorită acțiunii, faptei, bolnavul scapă de obsesie, trăgând un foc de revolver care nu atinge decât pendula de pe perete. El sloboade în folul această energie inconștientului său îmbolnăvit.

Zanolxe este un mister păgân, care vrea să illustreze ideea foarte importantă în sistemul lui Blaga, a formării miturilor. Profetul legendar al Tracilor, Zanolxe, se retrage într'o peșteră. După plecarea lui preoții vechii religii îi înalță în templu un simulacru, pentru că ei socotesc că, transformându-l în Zeu, îl fac inofensiv. Când revine și se vede înlocuit în adorarea mulținii prin propria lui imagine, el dărâmă statua, însă mulținea îl onorează.

Tot în legendă se situează și Meșterul Manole. Subiectul dezvoltat și de Octavian Goga, Adrian Maniu, Victor Eftimiu, exprimă ideea că pentru a realiza capodopera, trebuie sacrificat ceea ce ți-e mai scump. Sfetnicul lui Manole este Bogumil, al cărui nume singur amintește de gnosticii dualiști ai evului-mediu bulgar. Meșterul e umanizat: după ce a sacrificat în zidurile mănăstirii pe iubita lui, ne-putând s'o salveze prin dărâmarea zidurilor, se sinucide.

Fără să fie localizată cu precizie Turburarea Apelor se plasează în perioada secolului al XVI-lea, când au loc încercările de a atrage pe Români spre Reformă. O saxonă turburătoare Nonna, captivează prin farmecele ei pe "preotul" ortodox al unui sat de munte. Acesta, sub influența Nonnei, ezită să sfârșească clădirea noii biserică și odată terminată, el îi dă foc. Un noșncag care predică panteismul își ia asupra sa sacrilegiul. Preotul se retrage în munți. Nonna e arsă pe rug, în timp ce rolul ei va fi continuat de Radu, fiul preotului crescut de alchimistul Wolf.

Inspirat de un fapt istoric real, în Cruciada Copiilor, Blaga opune în figurile lui Ghenadie și Teodul două religii: ortodoxia și catolicismul.

Ideea nebună de a trinito pentru recucerirea Sfântului Mormânt, e o inițiată catolică și eșuează, în timp ce rezistența pasivă a ortodoxiei e confirmată de fapte.

Puterea de a adânci un caracter și de a-i da valoarea unui simbol se vede în Avram Iancu, croul revoluției române din 1948, care luptă pentru drepturile poporului său subjugat în Transilvania, sfârșind, în marea lui durere, să-și piardă cunoștința.

O singură dată Blaga a încercat pantonima de nereprezentat, exploa-tând un subiect folkloric. Ciurma decinează întreaga populație a unui sat. Singura supraviețuitoare este mama unei fiice măritată într'un alt sat. Fec-neoa nu poate muri înainte de a-și revedea fiica. Pentru a o aduce în fața mamică-sii se însărcinează fratele mort, ieșit din mormânt ca strigoiu. Motivul care reprezintă călătoria macabră e cunoscut sub numele de "motivul Lenorei". Acest motiv nu e străin literaturii române. Tache Papahaghi l-a cules în Ma-ramureș, G. Coșbuc l-a verificat în "Blestemul de mună". E un frumos exemplu în care intensitatea expresionistă se exprimă cu ajutorul unui motiv macabru.

Poetul.

În poezia lui Blaga s'ar putea desluși, fără dificultate, trei as-pecte, sub rezerva corijărilor, pe care e normal să le așteptăm într'o edi-ție critică, ce ne lipsește încă.

Nu vom ține seama aici de debuturi, căci această parte a operii este încă răspândită în periodice. Noi distingem, în evoluția poetului, două date importante: războiul cel mare și anul 1930, această dată din urmă inte-resând în deosebi progresul gândirii poetului. Vom vedea că datele, astfel stabilite, sunt foarte utile, pentru a sublinia etapele evoluției poetice.

Primele două volume (Poemele Luminii 1919 și Pașii Profetului 1921) nu fac decât să strângă producția din timp războiului și anilor imediat urmă-tori. Felul lor de a fi reprezintă o reacție evidentă împotriva influențe-lor suferite la opera debutului și ea caută originalitatea în dubla direcție, stilistică și tematică. Această etapă este caracterizată prin co-existența impresionismului și expresionismului.

Din punct de vedere formal, impresia generală este aceea a unei li-bertăți absolute în expresia ușurinței și dexterității în execuție. Putem dis-cerne o puternică pornire spre verbiaj. Poetul notează efecte de stil vorbit, parataxa, gustul enumerărilor, anaphora, adjective hiperbolice. El cultivă cu-vântul pentru propria lui sonoritate. Adesea cauzalitatea nu este decât de or-din verbal. Fantezia se exercită în jocul de cuvinte. Tot atât de caracteris-tic e și un oarecare subiectivism: poetul este prezent în poezie prin tempe-ramentul său, prin acel Stimmung sau prin lirismul direct.

Acum e momentul unei exacerbări a imagismului și comparației desvol-tate în genul lui Homer și al epopeii de care s'a vorbit îndeajuns. (E. Lovi-nescu, T. Jianu). Iată de ce locul legendei și al mitului figurează pe drept în această parte a operii și funcția lor este mai degrabă de ordin plastic, decât de subiect tratat pentru el însuși.

Poezia este lipsită de ritm și rimă. Pentru a ne exprima mai precis, trebuie să recunoaștem că absența unei scheme ritmice regulate e departe de a suprima absența totală a ritmului care este obținut câteodată prin mijloace pur fonetice (reluarea regulată a câtorva sunete), prin anaphoră, aliteratie sau prin echilibrul părților în perioadă. Efectele ritmice obținute de Blaga tin deci mai ales de ritmul prozei, decât de acela al poeziei, în sensul obiș-

nuit al cuvântului. Rima este deosebită ovitată cu grijă.

În ce privește subiectul, trebuie remarcată, în perfect acord cu cele spuse mai sus, prezența legendei pe de o parte, a inului, a ditirambului și în general a poeziei în care se exprimă puternicul dinamism temperamental al poetului, pe de altă parte. Un loc considerabil îl ocupă, în primele două volume, poezia de dragoste și pastelul, ambele tratate în genul impresionist. Trebuie adăugată miniatura, subiectul mitologic, grațiosul, precum și reducerea marelui subiect la proporții omenești, ca fiind proprie primului aspect al poeziei. Subiectul mistic nu lipsește nici el, deși el nu atinge încă gradul de interiorizare și nici amploarea aspectului următor.

În cea de a doua fază, ce se situează între război și 1930, predomină, exclusiv, expresionismul. Schimbarea tonului e evidentă. Sensualismul, mai degrabă exterior, din prima fază, e înlocuit acum, printr'o străduință vizibilă, de interiorizare. Grațiosul și miniatura dispar. Pan, marele orb, devine un zeu de temut, care ezită să vorbească, pentru că la el, cuvinte se transformă imediat în fapte. De data aceasta subiectivismul nu are drept țintă individul, ci poziția sa în cosmos.

Din punct de vedere formal, acest al doilea aspect împrumută barocului gestul expresiv, cultivă anonimul și tipicul, alege tonul inspirat sau profetic, cade câteodată în tonul biblic, adâncește prin meditație problemele dureroase ale existenței, recurge la multiplele mijloace ale limbajului afectiv (exclamație, interogație, geminație etc.), se exprimă prin apostrofă și vocativ, tinde să transfigureze natura, să depășească concretul. Toată poezia devine hermetică.

Verbalismul anterior, face loc expresiei sobre, concrete. Neologismul e dosat cu expresia arhaică, întâlnim adesea gestul verbal. Impresia generală este aceea a unei arte nare, a unui stil mai nuncit.

Ritmul este, de cele mai multe ori, ritmul întretăiat de afectivitate. El e adesea susținut de către paralelism sau repetiție. Suflul larg al perioadei anterioare este în scădere: propozițiunea devine scurtă, pauza câștigă o valoare expresivă. E de notat că structura exterioară a poeziei, capătă la Blaga, o schimbare totală, începând cu volumul Lauda somnului. Poetul se vede în situație de a accepta până la sfârșit rima și structura strofică.

Concepția ea însăși este în transformare, viața nu mai e un elan nietzschean sau o bucurie a ochiului, ci mai degrabă singurătate, izolare, concentrare și o dureros al marilor probleme cosmice în om.

În ce privește subiectul, deja titlul celor două volume este semnificativ. Marea trecere (1924) face aluzie la ciclul imens al reîncarnărilor, sugerând puntea între două existențe. Lauda somnului (1929) nu se raportează numai la somnul de fiecare zi, ci și la perioada de inconștiență care se situează între două reîncarnări.

Blaga a întrevăzut subiectul mistic încă din prima perioadă, dar adevăratul lirism al conștiinței bătute de tărâmul celălalt, el nu îl realizează decât acum. Ajunge să observăm că în a doua perioadă, subiectul mistic este aproape exclusiv. Cu bogatele mijloace stilistice, pe care le-au trecut în revistă, cu întreaga discreție a hermetismului esoteric Blaga atacă, una după alta, marile idei: cea a unui Dumnezeu ascuns, a somnului, a reîncarnării, a morții, a cosmosului sau a Bunei-Vestiri creștine. În afară de acestea, rămân puțin loc pentru amintire, sat sau nuncitor. Trebuie reamintit că descrierea,

dacă aceasta apare în a doua perioadă, e supusă unui proces de transfigurare prin care poetul caută să întrevadă în urma aspectului concret al lucrurilor, ideea ca esență a acestora.

Un al treilea aspect, pus în lumină poate în volumele La Cumpăna apelor (1933) și La Curțile domului (1938). Faptul că sunt strânse aici poemele de după 1930 nu e fără importanță, căci noi am văzut că după această dată gândirea poetului se străduiește să se constituie în sistem și să se întindă în volum. Gândirea poetului nutrește de acum înainte proza filozofică, înțelegem deci cu ușurință de ce subiectul mistic e în regresivitate, în aceasta cea de a treia fază. Singura idee nouă este "boala" de un gust alchimist, cum o să vedem mai departe. Privirea se îndreaptă din nou către exterior. Am atras atenția asupra importanței descrierii și a dragostei, în prima fază. Caracterul stilistic rezulta acolo din impresionism. De data aceasta descrierea va reapare și alături de sentimentul familiei, însă sub semnul expresionismului.

Din punct de vedere al subiectului, poemele celui de al cincilea și al șaselea volum se lasă grupate astfel : subiect autohton, subiect exotic și temă mistică.

În această perioadă nota dominantă o constituie prezența subiectului autohton. După peregrinările sale în străinătate, poetul regăsește realitățile de acasă : revede satul natal, munții, orașele Transilvaniei, retrăește atmosfera sărbătorilor (Crăciunul), întâlnește peisajii familiare cu fauna și flora cunoscută : cocorii, corbul, ciocârlița, ursul, taurul, ponii în floare, și-n munți, lacurile și brazii.

Tot așa de caracteristic este peisajul ibero-mediteranean, cu specificul portughez și poezia oceanului : Plaja, Seara mediteraneană, Estoril, Alean, Boare atlantică, Unicornul.

Subiectul mistic este, vizibil, în scădere. Dar nu e vorba numai de a pune în evidență noutatea subiectului. Ar fi interesant de observat câteva inovații care țin de arta expresivă.

Subiectul care, în general, nu mai este interior lămurăște câteva preocupări pentru decor. Impresionismul din prima fază se juca mai ales cu lumina și culoarea. Acum, gustul expresionist se trădează în stilizare. Aceasta anintește puțin arta decorativă. Reducerea naturii la prototipul geometric, alegerea gestului caracteristic sau transfigurarea prin care grațiosul devine monumental, iată câteva trăsături ale ultimei perioade, în descriere.

Regăsim desigur impresia de simplicitate, însă de data aceasta ea e căutată, voită. Subiectul autohton atrage forma corespunzătoare, iată deci influența vizibilă a versului popular cu măsura, rima și ritmul său caracteristice. Nimic nu rămâne din a-ritmia și a-strofismul primei maniere. Rima e acum de regulă, întâlnim adesea strofa de două versuri cu rimă împerechiată și de două ori terținele.

LUCIAN BLAGA :

ANI, PRIBEGIE și SOMN

Anii se vor lungi
 încet, încet, cu tot mai mari pași
 dela oraș la oraș.
 Mă opresc cu ochii în huna săracă,
 mi se pare că anii aceștia
 de osteniri fără zăre,
 de rătăcirii și aureole amare,
 vor ține până la urmă,
 ca un vânt ce mă'mbracă
 și-mi svântă ființa.

Acestui cutreier nu-i chip să-i dăruin
 teneiul pronis
 și mersul de-un mal să-l anin,
 subț călcâie
 nu se ivește țărâna și piatra,
 ce mi se cuvin.
 Cum steaua nu are deasupra noa
 niciun nunc,
 n'o pot ruga
 nici să se stingă, nici să rănă ie.

Pân'la cercul de niazănoapte,
 unde auzi scârțâind în viforniță
 osia bolții, umblat-an prin feluri de locuri.
 Subț semn capricornic
 răzbiil printre pinii cu umbra sgârcită.
 Seminții, pretutindenea altelc,
 aprind alto focuri,
 și soardo 'mpingo alt ornice.
 Fâlfâind ca din steaguri
 cu zariștea 'ntroagă,
 soarta î și face cu mine jocul potrivnic.
 Un negru noroc prin văzduhuri străine
 îmi ține de stroajă,
 nu mă desleagă.

Văd anii crescând și pașii lungind
 peste toate văile, muchilo, iernile, verile,
 peste toate clopotelo și toate tăcerile.
 Podișul m'alungă, șesul mă coro, tot altul.
 Singură vatra nu mi-o 'ngăduită,
 și cum aş slăvi scânteia 'mpământenită,
 comușa și pravila, furul - înaltul !

Stau acu iarăși cu fața spre țară
 întoarcerea va să rămână un vis,
 să nu calc o nespasă poruncă
 sau poate fiindcă făpturii așa-i este scris.
 Numai noaptea, în ficco noapte
 somnul mai vine,
 sosindu-mi din depărtatele plaiuri
 ni-aduce un pic de'ntuneric,
 ca un pumn de țărână din patria munelor
 din cimitire de raiuri.

(Din "La Curțile Dorului")

I N T O A R C E R E

Lângă sat iată-mă iarăși,
 prins cu umbrele tovarăș.
 Regăsoscu-mă pe drumul
 începutului, străbunul.
 Câte-s altfel - omul, locatul !
 Neschinbat e numai satul,
 dup'atâți Prieri și toamne
 neschinbat ca Tine, Doamne.
 Aur scutură alunul.
 Fluier zice. Cade fumul.
 Greerii părinților
 mulcom cântă, mulcom nor.
 Cu aroma-i ca veninul
 anintește-ni-se-arinul.
 Mult nă mustră frunza'ngustă
 Vântul lacrima ni-o gustă.

(Din "Nebănuitele Trepte")

LUCIAN BLAGA :

O SEAMA DE CUVINTE

EVOLUTIE și INVOLUTIE

(fragment)

.... timp de o mie de ani aproape, pro-românii și ro-
 mânii manifestă un fel de atitudine instinctivă de au-
 toapărare, care se poate numi b o i c o t a l i s-
 t o r i e i . Ei nu se adună în mase organizate, ca să
 se lanseze în acțiuni de largă desfășurare, care i-ar
 fi ademenit epic, în istoric. O populație, în care
 câțva timp a trăit poate vag anintirea unei vieți de
 tip major, boicota instinctiv, pe urmă chiar și fără
 de acea anintire, orice încercare de a o smulge din
 viața de tip organic și de a o atrage în vârtejurile
 și în apele istoriei. Ea presințea că această istorie,

ce se făcea și se desfăcea în protuberanțe inconsistente, nu putea în nici un chip să fie a ei. Nu mai puțin populația românească, fixată la un moment dat nu numai într'un anumit peisaj, ci și într'un anumit orizont interior, care formează cadrul său stilistic, dezvoltă pentru ea o viață sufletească și materială, religioasă și culturală, când mai plină, când mai rodusă, o autonomie firească în limitele îngăduite de vitrege circumstanțe, totdeauna însă numai până la malul alvici, în care curge cu valuri gâlgăitoare "istoria". Orizontul interior al acestei populații era cel "mioritic". Acest orizont s'a constituit ca un cadru al unui anumit sentiment al destinului, și coincidea cele mai adesea și cu mediul fizic (plaiul), în care s'a statornicit, cu deplasări sezoniere, omul român. Sub unghiul organizării vieții sociale, acest "orizont" nu se putea realiza prea amplu, din cauza stăpânirilor suprapuse: el se reducea la viziunea "țării"; țara era alcătuită de obicei dintr'o vale între liniile unor dealuri sau mături. "Țara", o entitate de natură aproape miraculoasă, o vietate ținută laclaltă și insuflețită de magia unui râu, coincidea oarecum cu o unitate ritmică a spațiului mioritic. Autonomia acestor unități, supuse exterior unei stăpâniri străine, era de sigur considerabilă. Populația românească arăta o rezervă împinsă până la boicot -- e vorba despre un boicot firesc și nu lucid organizat -- față de stăpânirea recunoscută exterior, dar nu lăuntric. Stăpânirea, planând deasupra ca zodiacul, dar și schimbăcioasă ca zodiacul, nu s'a dovedit nici odată în stare să răpească pe români în volbură istoriei ei. Acest boicot al istoriei, foc arzând sub conușa marelui liniști, era înțelocpiunea vitală a strămoșilor noștri, darul cu care au fost binecuvântați deodată cu frunza verde. Când în prejurarile îngăduiau o destindere, "țările" românești respirau, făcând exerciții de expansiune. În veacul al nouălea, ungurii, la sosirea lor, au găsit voevodate sau cnezate românești, pe cale de-ași începe "istoria", pe temei de inițiativă proprie, plină de verzi făgăduinți. Așezarea ungarilor, apăsări pece-negre și cumane, au zădărnicit apoi din nou manifestarea acestui potențial istoric, pentru încă o mie de ani în Transilvania, pentru câteva veacuri în Muntenia și în Moldova. Trei sute de ani după așezarea ungarilor în cea mai bine aleasă pustă a pândelor, se găsesc indicii istorice mai presus de orice îndoială, despre formațiuni românești cvasi-etatiste, ezitante și de minusculă înfățișare, în Muntenia. Una dintre aceste formațiuni câștigă apoi, o grea de știut în ce împrejurări și prin ce mijloace, dintr'odată o preponderanță decisivă, luând o temerară, puternică inițiativă de angajare a populației românești, pe o

linie majoră, creatoare de istorie. Matca stilistică românească se trezea și încerca să se realizeze învoalță, năzuind spre roade dopline, cum sunt cele obținute prin auto-altoirea unor vlăstare alose pe un trunchiu naiv și sălbatic. E negrăit de impresionant cât de consecvent și de liniar crește și cât de persistent se consolidează, pas cu pas, sentimentul spațial al întâilor creatori de istorie românească. Poate nu e tocmai lipsit de interes să se amintească împrăjurarca că populația daco-romană s'a retras din viața de tip major în timpul, când imperiul roman își pierdea definitiv suveranitatea asupra regiunii noastre, și că românii se încumetă din nou în viața de tip istoric sau auspiciile de periferite, s'ar putea zice tragic-favorabile, creiate fără de voie de o altă mare formațiune imperială, de cea mongolică (Cineva se întreba dacă nu curva i-a ajutat pe acest drum al găsirii sineului și exemplul cavalerilor teutoni, cari, o mână de oameni, au știut așa de bine să se organizeze prin părțile locului?). Evocarea timpului e posibilă doar prin imagini și ipoteze. Fapt e că dinamica aceea, de început, nu poate fi asemănată decât cu a seminței trezite. Ce efervescență celulară, de vigoare embriologică, creatoare de stat și de istorie între Carpați și Dunăre în partea a doua a secolului XIII ! Se încerca un proces, cu fața hotărât îndreptată spre viitor, tocmai invers celui ce se petrecuse o mie de ani în urmă. Trecutul era definitiv uitat. Rămășițele rare, erau atribuite unor fapte de poveste, uriașilor. Începea ceva nou. Probabil că și despre acest nou proces s'au păstrat mărturii lingvistice. Nu ni se pare tocmai esclus ca din acest timp, să dateze cristalizarea statornică a semnificației cuvântului "țară", ca "stat", dupăce originar acest termen fusese "terra" (pământ). Dela o semnificație, ce implică o viață de tip organic (terra), se face trecerea la o semnificație ce implică o viață de tip major, istoric (țară). Ce nișire ca de auroră, ce creștere a sentimentului spațial dela Soneslau la Tihonir, dela acesta la Basarab, dela Basarab pe urmă la Mireca cel Bătrân. Doar câteva decenii mai târziu decât în Muntenia se înfiripă acelaș proces și în nordul românismului, în Maramureș și în Moldova. Dela Dragoă la Bogdan, pe urmă sub Mușatini, până la Ștefan cel Mare, sentimentul spațial se găsește în exuberantă creștere. "Statul", de-acu, nu mai e o formațiune străină, fără nervuri în substanța populației, ci un acoperământ prielnic substanței ocrotite, ale cărei latențe izbucnesc cu rară vâjșoșie, înflorind pe un podiș de remarcabilă continuitate ascendentă, și luând chipul celei mai autentice "istorii", ce se poate imagina. Viața, cu apele nișcate de-un întunecat-lunos destin, faptele, olădite pe sânge țășnind ca dintr'o putere telurică, bisericile clădite pe lumină, și toată opera, de smeu și de arhanghel, ale lui Ștefan-cel-Mare, alcătuiesc împreună, nica noastră veșnicie revelată în timp. Calcăm pe pământ sfânt: iată, cu adevărat, o substanță și formă "istorice"!

PRETEXTE LA VIRTUTILE AICI +)

Multă vreme, cu secret orgoliu și interioară emfază, îmi plăcea să descopăr și să afirm că suntem o generație de neo-romantici care are rădăcinile implântate în Vigny, croște prin Baudelaire și Novalis, se dezzechilibrează conștient și amuzant într'un dadaism facil, acționează gratuit cu Gide și se fals spiritualizează cu o religie exclusiv medievală, pe cât cu puțință hispanic-afectivă și erotic-germană. Chiar acei care nu aveau acces la acest neo-hugolianism și care trăiau cu preferințele aiurea fie pentru că angajarea nu le lăsa libertatea necesară, fie pentru că nu înțelegeau sensul adevărat al unei angajări, erau de acord cu o creație care nu putea fi decât lipsită de sistem, colorată de o disperare estetică de tip Nietzsche-Unamuno și care să nu prezinte din viața fiecăruia dintre noi decât ceace este ostil ordinii imediate, interioară și exterioară individului, cu atât mai vârtos dacă această ordine se întâmpla să fie comună unui număr mai mare de indivizi dintr'o țară sau rasă. Ceace căutam, în lipsa unui creștinism care să ne facă supra-omul Nietzsche-Gide, care să depășească totul: individ, afect și, mai ales, generația anterioară nouă, cea de la 30, era măcar o virtute mare, o "trăire" la dimensiuni largi, un dispreț al Adevărului, o înțelegere totală pentru tot ce nu este om comun, pentru a putea "trăi" tocmai Omul, deosemeni cu majusculă.

"Enfin la catastrophe vint!" și pentru unii și pentru alții, și pentru cei angajați și pentru cei neangajați, concluzia războiului a fost un crunt început. Evident, fiecare s'a agățat de prima scândură întâlnită și azi, după câțiva ani de navigație, unde Dumnezeu și incapacitatea noastră ne-au dus, ne găsim formând o geografie - cei din țară și din afară - nu mult diferită de aceea din cea mai mare parte din țările europene unde se găsesc oameni care gândesc în afară de specialitățile și rutina lor zilnică.

Aven cei fals angajați sau reangajați într'o căutare de ordine materială (pe care îi așteaptă curând un eșec cu atât mai dureros cu cât este lipsit de Weltanschauung, în sens propriu), cei angajați în căutarea unei ordini - singura eternă - cea spirituală: neo-realiști, neo-nominaliști, neo-humaniști; și mai avem, în sfârșit, înlăuntru și în afară de țară, cei care continuă să fie estetic disperați, pe drept sau pe nedrept. Pentru aceștia, spre deosebire de primii, continuă a fi inexistent Adevărul, pentru a dăinui numai Omul, a nu exista Moartea pentru a subsista morțile repetate. Mai există și un număr - mic din fericire - (am cunoscut câțiva aici în exil și cu siguranță sunt și acasă) de optimiști care cred că soluțiile materiale vor rezolva totul, oameni care, refăcând un fals pașoptism modern, nu mai înțeleg nici țară, nici occidentul unde trăiesc, nizează din plin pe atomism, și nu cred nici în Adevăr, nici în Om, nici în Moarte ("știința ne va salva"). Acești întârziști ai secolului XIX riscă să dispară fără a fi înțeles nimic din vremea în care au trăit.

Aceste pretexte sunt scrise, o mărturisesc, mult mai puțin ca pretexte propriu-zise la ceva - respectiv ultima carte citită "The heart of matter", de Graham Greene și articolul prietenului Virgil Ierunca despre Arghezi - cât mai cu seamă pentru a completa diversele discuții începute cu prieteni din exil sau din țară, pentru a ne ajuta să ne înțelegem într'o diversiune care, aparent haotică, ne împiedică să ne vedem - fără a vorbi, evident, de iubire, cuvânt, se pare, blestemat de toți cei pentru care creștinismul este o "experiență".

+ Sub această nouă rubrică vom publica toate întâmplările care ni se adresează și mai cu osebire pe acelea care pe un plan academic ridică opoziții împotriva "Caetelor de Dor", a colaboratorilor sau problemelor dezbătute de aceștia.

În fața celor pentru care Virtutea nu poate fi decât una, mare, totală sau, de preferință, inexistentă, ne este propusă spre meditație poezia lui Arghezi a cărui noapte "nu se întâlnește nici cu desnădejdea de Ghetsimani a lui Pascal, nici cu noaptea dogoritoare a misticilor occidentali....", care "nu e nici înn ca la Novalis, nici lumină rănită și presințită ca la Debussy, nici o lume, un univers, ca în Rembrandt"; pentru că "Arghezi aduce pe Dumnezeu în lume pentru ca să-l poată avea mai aproape și să-l glorifice creațiunile". Înțelegem atunci pentru ce Arghezi e atât de străin de contemporanii noștri: rugăciunea lui seamănă atât de mult cu cea pe care o făceau când erau copii și cu cea pe care o făceau când durerea ne înțeștează trupul sau când nevoia - și nu anxietatea - ne sugrumă, încât este prea intimă, prea aproape, prea departe de filozofarea unei rugăciuni de tip Karl Barth, singura pe care un disperat estetic poate s'o conceapă (ferească-l Domnul să o aplice!). Arghezi este atât de departe de cei mai mulți din prietenii noștri, încât nu putem să nu aducem elogiul nostru acestui lux cultural, faptului de a putea scrie un articol despre Arghezi. Atacat pe toate planurile politice, acuzat de lipsă de estetică în viață, are în plus cel mai mare defect: se roagă și crede ca un ne-protestant, iubește umanitatea și neumanitatea, îl vede pe Dumnezeu coborând la el și nu el este cel care caută să se ridice la transcendentul cel mai nepersonalizat, Unul și nu Trei. Acest cel mai mare poet ortodox nu putea să nu fie poezia micilor și unilelor virtuți, celor ce constituie scheletul omului comun care crede cu rugăciunea cotidiană și se roagă cu credința care nu poate fi decât dirijată de cecace neprotestanții continuă să numească har. Lui, pretextul nu îi asociază pe turburătorul catolic Graham Greene, care în ultima lui carte ne invită, necredincioși și catolici, să disprețuim mica virtute a ofițerului de poliție Scobie, care, într'o mică colonie engleză din Africa Occidentală, într'o atmosferă unde, din cauza climii, războiului și mizeriei, virtuțile sunt minuscule, se sinucide pentru că, comițând păcatul adulterului, față de o soție pe care o iubește, cu o feneie de virtute mică - pe care o iubește deasemeni, nu poate să se mai împărtășească. Face păcatul cel mai mare, condamnându-se prin sinucidere la damnarea eternă, pentru că nu putea să întristeze pe nici una din cele două femei pe care le iubea și religia îi interzicea divorțul cât și adulterul. Este adevărat că povestea se termină cu afirmația preotului - care nu are virtutea necesară să sprijine omenii - "să nu ne închipuim că înțelegem o iotă din mizericordia divină"; chiar dacă omul s'a damnat pentru că nu a putut iubi pe nimeni, sau mai curând, pentru că nu a avut virtutea necesară de a-și găsi vasul care să-l conțină iubirea lui mică, slabă și dispersată. Îmultă asemănare între această mică virtute și Arghezi din :

De când te-ai murdărit pe degete cu lut

Vremelnic și plăpând tu m'ai făcut

și anândoi sunt departe de mulți dintre noi.

ANTON CERBU

Intâlniro
cu
M. HEIDEGGER

"La grandeur des gens d'es-
prit est invisible aux rois,
aux riches, aux capitaines, à
tous ces grands de chair"

(Pascal)

Drumul care duce la casa lui Heidegger este acelaș pe care l-am descris în "Feldweg": urcă până la o treiță ca o asceză, se încovoie spre stânga spucându-se, șerpuiind, peste câmpie, spre pădure. De acolo, după ce te-ai odihnit pe-o bancă de "lemn neglefuit", încep cărările pădurii, neștiute de profan, încurcate, fără ieșire. Totul este adevăr acolo și totul nu duce nicăieri. De aici începe parabola "Holzweg" aceea ce vorbește de sisteme filosofice din trecut, de salvare prin artă și poezie.

Ci eu mă opresc pe acest Rötchbuckweg (în Freiburg), la numărul 47, unde inițialulele M.H. în relief, pe porțița de lemn (intrare aproape moldovenească!), mă rețin, mă invită să intru. Un cireș, încărcat și copt, se aplică peste drum; doi copii se joacă, fără grijă. Nimeni nu încearcă gustul cireșilor; îi va învăța vreodată "drumul de țară" cum începe luna?!

Câțiva metri până la intrare; săpate în lemn, pe frontispiciul casei, patru versuri. Și doamna Heidegger apare în aceeași clipă, cu părul alb și pe fața abia veștejită de vârstă, un surâs binevoitor. Citește în fugă primul și ultimul vers: "Odihnește-ți inima.... Afară este viață". Și'n pragul ușii, mi se pare că intru într-o casă familiară, cunoscută mie încă de mult, când citeam "Firea și Timpul" într-o vie din Moldova, perdută în trecutul lipsit de noimă. Veneam oare aici, ca'ntr'un popas miraculos, spre acel viitor de întoarcere în Timp și Fier?!

Doamna Heidegger mă conduce la primul etaj: e ora patru și soțul lucrează în birou. Pe urmă, mă lasă singur.

M. Heidegger est un om de statură mică, cu gesturi vii, corecte; mai mult încă: firești și anabile. Îmi oferă un scaun lângă birou și imediat vrea să știe ce fac, cine sunt. Îl liniștesc: nu-s nici turist, nici american. În servietă n'au nici carnetul de autografe și nici aparatul de fotografiat: ci doar câteva foi albe, pe care aș vrea să notez explicațiile lui. Căci, îi spun fără ocol, lucrez la Sorbona o teză fenomenologică, ceva în legătură cu "Originea Lunii".

Mă roagă să-i pun întrebări, fără sfială. Dealtfel a tras lângă mine o măsuță pe care se află o farfurie cu cireșe, și mi oferă câteva. Eu îi "povestesc" cele ce am înțeles din opera sa, mai cu seamă în problema "existențialității" insului și a obiectului, teme de care la Paris n'au lovit adesea, în discuțiile aproape complect greșite ale compatrioților noștri. Heidegger se amuză când îi povestesc unele din aceste abraacadabrante și românești (!)

exp

explicații. Îi spun că în definitiv, aceasta e soarta deschizătorilor de limbaj și gândire. (Ceace este trist, e că proștii n'cu conștiința inepticii lor).

Ferastră largă, deschisă spre pădure; la orizontul ei, încastrat și "vizat", un copac, avansat spre noi. Îl analizăm, în raportul de onticitate și ontologie: "Dece arborole din față, îmi întreb pe Heidegger, acest "scinde" (onticitatea sa de "firtoc pur și simplu") are nevoie să fie în Fire (adică "sciencă" ce ajunge la "Sein" /Fire/ des Seienden), pentru ca el să fie fundat? De ce acest salt - această "alunccare în Totalitate" (in Ganzen)? Mi se pare că adevărul firescului, se fundează pe păcatul căderii în Tot, mult mai teribil decât acela al căderii în singurătate. Căci Totul transformă într'o pastă fără culoare, esență specifică a firescului pur și simplu.

Heidegger nu mi răspunde imediat; a văzut că pun în vorbele mele pasiune ("a ghicit oare, că revolta mea, e mai mult decât unană, e ontologică?) și gândește. Desface brațele și mi spune simplu: "Sincer, nu știu nimic".

Înțeleg atunci dece filozofia nu putea începe decât în clipa când Socrate află că "nu știe"; că urcă spre cer, cu "sfânta ignoranță" a unui H. de Cusa și sfârșește - pentru un alt început pământesc, cu "sinceritatea neștiinței heideggeriene".

Dar Heidegger nu vrea ca după amiaza mea să fie un Ori- zont al eșecului; mă întrecăbă ce s'a întâmplat cu C. Noica, acest român care l-a impresionat prin inteligență și cul- tură. Îi spun că într'adevăr Noica este un mare începător de filozofie românească, împreună cu un alt român - de des- tin tragic - H. Vulcănescu. Ei au înțeles interpretarea limbajului și gândirii omului (român) și că metafizica a- junge la etica ei proprie, la etica românească (pe care o contestă exact aceia ce n'au priceput un Descartes, un A- ristot sau un I. Kant!).

Îi vorbesc de încercarea exilaților de a continua aceste întencieri; de "Cacte de Dor". Heidegger e din ce în ce mai interesat: "Ce sens are "dorul"? Lumea sau Firea în filozo- fia românească?

În fiecare explicație, Heidegger face fișe; mă uimește cunoștința lui de gramatică latină. N'am să uit niciodată mirarea ce a manifestat-o, în momentul când îmi spun că ace- laș H. Vulcănescu, explica sensul "lucrului "aevea" dat: "aevea" vine, după H.V., dela "as aevun", ceace înseamnă "din eternitate". O transcendare a fenomenalității vremel- nice, prin simpla aparitio în prezent (aevoa).

Seara coboară din pădure spre noi. Heidegger caută câte- va cărți pe care ni le oferă "în amintirea unei frumoase și interesante după amieze petrecute la Freiburg". Îi spun că aș vrea să traduc "Feldweg" pentru "Cacte de Dor"; e mai mult decât de acord: interesat de echivalența termenilor ce va trebui să-i stabilesc.

Astăzi lucrează Leibniz; în lunile trecute analizase un vers din Mōriko. Măine? va vedea...

Bună impresie despre Beaufret: o singurul lui prieten, francez cel puțin. Beaufret îi dăduse "Le petit Prince" de St. Exupéry, cu o dedicație (din Corneille). Heidegger îmi arată cartea și cu ocazia aceasta văd biblioteca franceză a filozofului german: Valmy, Fegny și Mallarmé. Mă scol și îl rog să-mi permită să plec. Mă conduce, în grădină, și se oprește: "N'aș vrea să iau cu mine câteva ci-reșe?" și fără să aștepte răspunsul, cu aceleași gusturi vii, se duce în bucătărie. Câteva clipe și revine cu o enormă pungă plină.

Acest om, o de o familiaritate extraordinară. Ași regreta dacă cineva ar lua "naivitatea" de a lega prietenie cu străinii (prinește pe oricine, chiar și pe turiștii americani), drept o slăbiciune: în Heidegger am găsit într'adevăr un înțelept, ce se bucură, vorbește și se întristează, inocent, ca cei mici.

Afară, spre Freiburg, drumul coboară în scara împăciuitoare.

Lângă troiță, m'am oprit și m'am închinat. Căci înțelesom, celălalt adevăr, pe care filozoful nu-l discută.

Iisus stă merou răstignit.

CONSTANTIN AMARIUTII

Iunie 1951.

B I B L I O G R A F I E

VINTILĂ HORIA "ANTOLOGIA POETILOR ROMANI DIN EXIL" - Colectia "Mesterul Manole" - Buenos Aires 1950, 96 pag. (Prima antologie a poezilor pribezi a fost întocmită de Vintilă Horia, el însuși poet și cu adevărat, neobosit și harnic, atent cu tot ce este gând românesc, izbăvire românească. Antologia cuprinde pagini din: Valeriu Anghel, Stefan Baciu, Al. Busuioceanu, N. Caranica, Aron Cotruș, Const. Virgil Gheorghiu (versuri scrise și publicate de autor în țară și oferite apoi ca fruct al exilului) N.S. Govara, Al. Gregorian, N.I. Herescu, Vintilă Horia, Vasile Postencă, Yvonne Rossignon, Menchinelli.

Intr'o prefață de proțicoase lămuriri, d. Vintilă Horia definește sensul acestui mesaj de poezie astfel: "Cei din exil vor afla în poemele acestea toate cuvintele pe care uneori ar vrea să le spună și pe care nu întotdeauna le găsesc la îndemână. Vor simți trăind printre versuri și rino inina caldă a țării de departe, vor înțelege sensul durerii prin care au trecut și vor mai trece încă - și vor putea afla lângă aceste tăcute melodii de cuvinte, alinarea pe care, atât de des o imploră singurătatea lor de surghiuniți. Dacă durerea noastră de azi e o încreoare necesară în nersul ascensiv al istoriei românești și dacă din umilința care ne apasă umerii și conștiințele va prinde chip, într'un viitor apropiat, acea Românie pe care o profetizau în voacul trecut Alexandrescu, Eminescu și Hașdeu, atunci poezia noastră în exil va fi fost imaginea cea mai pură și întroagă a acestei dureri și a acestei încrederi).

BASIL MUNTEANU "LA SOLITUDE DE J.J. ROUSSEAU" în "Annales de la Société J.J. Rousseau" tome XXXI (1946-1949) Genève 1950 pp.79-168. (Intr'un studiu amplu și de reală adâncime d.prof.Basil Munteanu studiază singurătatea la Rousseau. D-sa duce mai departe și nuanțează aspectul "existențial" al operii lui Rousseau, deja însălat de Marcel Raymond, Jean Wahl și Robert Osmont. Distincțiile pe care le face profesorul român între reverie, extaz și "sentinonțul existențial" precum și ideea de neant ca termen limită a odiseii celui roussoau-ist aduce o contribuție prețioasă întru cunoașterea scriitorului francez).

MIRCEA ELIADE "PSYCHOLOGIE ET HISTOIRE DES RELIGIONS" A PROPOS DU SYMBOLISME DU "CENTRE". Rhein-Verlag Zurich 1951. (Studiul de față este un extras din "Eranos-Jahrbuch XIX" unde savantul român colaborează alături de R.Pettazzoni, Louis Massignon, Henry Corbin și alții. Studiind o problemă pe care cititorii fideli operii d-lui Mircea Eliade au mai avut prilejul s'o întâlnească în celelalte opere ale d-sale, autorul insistă aici asupra perspectivelor care s'ar deschide istoriei religiilor dacă aceasta ar profita cum trebuie de propriile ei descoperiri, ale etnologiei, sociologice și psihologice. Ea ar deveni spune d. Eliade o "metapsihanaliză". Abordând apoi problema simbolismului "centrului" autorul ajunge apoi la concluzii interesante, cu privire la problema - mereu prezentă în filozofia contemporană - aceea a morții care după autor n'ar fi altceva decât "rezultatul indiferenței noastre față de nemurire".)

ARON COTRUS "POEMAS" con ilustraciones de Joaquin Vaguero. Ediciones Cultura Hispanica. Madrid 1951 96 pag. (Noua carte de poeme a poetului Aron Cotrus în limba spaniolă va trebui să aducă bucurie multă acelor care au apreciat și "Horia" și "Rapsodia valahă". Culegerca de față se împarte în două părți: în prima, poetul cântă în deosebi Montserrat, cea de a doua e consacrată versiunii din românește a "Rapsodiei Iberice". Prima parte e precedată de un "prolog" în care ciclul acesta de poeme precum și autorul lor sunt prezentați de către Francisco Maldonado de Guevara. Cel de al doilea ciclu e precedat de un studiu de José Carmon Aznar intitulat "La poesia de Aron Cotrus" din care cităm: "Cotrus ha dado a su pueblo la consciencia de su necesidad frente a las dudas interiores y de su perennidad frente a la Historia". Cartea de poeme a d-lui Aron Cotrus se termină cu o revistă a opiniilor critice spaniole și românești asupra operii d-sale. Dintre opiniile românești sunt consemnate acelea ale criticilor Șerban Cioculescu, Perpessicius și Pompiliu Constantinescu.)

E.M. CIORAN "LE CROYANT ET L'HOMME DU REFUS" în "La Table Ronde" N° 44 Août 1951 pp. 133-137. (Pe marginea ultinelor eseuri filozofice ale lui Gabriel Marcel, d. Emil Cioran face în numărul de pe August al revistei "La Table Ronde" - una dintre cele mai importante care apar azi în Franța - câteva considerații interesante opunând pe credincios, necredinciosului. "L'homme non religieux est l'homme non-relié, l'homme du refus", constată d.Cioran, după ce definește mai înainte pe omul religios. "Mais ne faudrait-il pas opposer à M. Gabriel Marcel que ce refus, aussi paradoxal que celui puisse paraître, n'est pas volontaire, mais constitutionnel, que l'on est incroyant par nature, et non point par "volonté négative"? Les élus, comme les réprouvés, subissent avec la même rigueur les effets de la prédestination". Răspunzând poziției lui Gabriel Marcel - poziție creștină - care face din aproape obsesie de iubire, d. Cioran are o cu totul altă viziune a aproapei: "J'ajou-

terais cependant que de ce prochain on peut avoir une autre révélation, une révélation négative; on peut, en effet, tout aussi bien le considérer comme un agresseur, un ennemi. Du moins une telle considération nous met-elle plus à l'aise pour expliquer l'histoire, laquelle ne saurait être le produit d'une créature de Dieu". Le mal est coextensif à l'homme, et sans doute à la vie. M. Gabriel Marcel l'identifie avec la mort. C'est là de limiter. Il est partout. Et parce qu'il est partout, la position de l'homme du refus demeure aussi inébranlable que celle du croyant, encore qu'il faille reconnaître les avantages de la philosophie du salut sur celle de l'échec, avantages toutefois purement subjectifs, avantages de l'illusion, le mouvement vers Dieu n'étant qu'un mouvement vers un autre échec, vers un échec dans la lumière".)

GEORGE RACOVEANU "NOUA GRAVURA ROMÂNEASCA PENTRU ILUSTRAREA CARTII, cu 35 gravuri originale de George Russu. 1949. (D. George Racoveanu a cărui răvnă cărțurărească și ale cărui preocupări religioase români din pribegie le cunosc dela "Cuvântul" și le regăsesc în paginile "Indreptarului", a publicat o foarte interesantă și frumoasă lucrare despre gravura românească pentru ilustrarea cărții. În studiul introductiv d. Racoveanu trece în revistă istoria gravurii românești în lemn pentru ilustrarea cărții și găsește că aceasta poate fi împărțită în șase perioade distincte (perioada macariană, coresiană, epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu, epoca lui Constantin Brâncoveanu, activitatea dela Neașul și gravura lui George Russu). Asupra acestui maestru al gravurii care este Russu, d. George Racoveanu insistă în deosebi. Observațiile d-sale sunt juste, clare și dovedesc o reală cunoaștere a artei religioase).

FARA ȚARA POEZII POPULARE ROMÂNE ADUNATE din COLECȚIUNI SI REVISTE de I. GRIGORIU. Descene de Gh. Plesa - Editie de pribegie - Biblioteca Română Freiburg - Germania 1950 - 190 pag. (Activitatea bibliotecii române din Freiburg rămâne un moment de reală ostentare pentru menținerea spiritualității române peste hotare. Inițiatorilor ei și profesorului Mihailescu în deosebi le revine meritul acestei ctitorii de vrere românească. "Dorin să reînviem bunele obiceiuri românești, să ne legăm unii de alții prin omnia noastră nedesmințită, să ne ajutăm sincer și curat, împărțându-ne unii altora, tot ceace păstrăm viu și nealterat din frumusețilo sufletului românesc cristalizat în bucoavne și lucruri de artă - spunea atât de frumos apelul lansat de inițiatori la înființarea bibliotecii în Mai 1949. De atunci activitatea celor dela Freiburg a fost plină de roade. În afară de biblioteca propriu zisă, un serviciu de editare a luat ființă. Astfel au apărut "Poeziile" lui Eminescu în această ediție de pribegie, care va constitui cândva o dată de mândrie și continuitate românească. După Eminescu, prin grija d-lui I. Grigoriu, biblioteca editează acum o excepțională antologie de poezie populară. "Poeziile de față, spune harnicul editor I. Grigoriu, nu vin să îplinească o lipsă, căci atâta vreme cât noi înșine nu le vom renega, ele trăesc în noi, parte integrantă a ființei noastre".

"Fără Țară" dovedește încă odată că dragostea de cuvântul românesc e nesecată și fără sfârșit.)

"ORIZONTURI" Anul III N° 1-3 Ianuarie-Martie Stuttgart 1951. (Sumar divers colaborări alese. Semnează printre alții: Basil Munteanu, Al. Busuioceanu, Claudiu Isopescu, Victor Buscu, Vintilă Horia, Constantin Ghidol, Ștefan

Teodorescu, Dr. E. Ganillscheg, Anghel Rugină, Virgil Mihăilescu și Nicolae Răvaru.

Reținem în deosebi, Portie la "Eminescu lusitan" în care d. Victor Buescu trece în revistă etapele traducerii lui Eminescu în portugheză de către dsa și Carlos Queiroz. Mărturisiri prețioase care aduc lumină în procesul acestei mari și prețioase realizări lirice care este traducerea în portugheză a lui Eminescu: ".....Si au urmat sute de neuitate ședințe de lucru benedictin și anacronic, fie noaptea în casa mea, fie dimineața în casa lui, de-a lungul întregului an 1946. "Ore dificile și frumoase, pe care amândoi le-am trăit traducând Poeziile genialului Eminescu", cum îmi scria el cu mult dor puțin înainte de prematură și absurdă sa moarte. Mi se întâmpla să petrecem trei ore de trudnică strădanie spre a șlefui o duzină de versuri, cumpănind nuanțele, consultând dicționarele, numărând silabele, aproape descurajându-ne când termenul just conținea o silabă mai mult, ori mai puțin, studiind schemele încă inedite în poezia portugheză (cum e cazul strofeii safice din Odă, sau al versurilor de 16 silabe, din Scrisori), etc. În repetate rânduri, termenul căutat nu era descoperit decât în ceasuri de insomnie, ori la birou, ori pe stradă și era numai decât notat cu drag pe biletele ce s'au păstrat în însemnările noastre").

DESTIN N° 1. Revistă de cultură românească - Caietul N° 1. Madrid - Iunie 1951. (Tipărită în condiții excepționale revista "Destin" condusă de d. George Uscătescu, aduce un aport real și deosebit voinței de cultură românească peste hotare. Desprindem din "cuvântul înainte" aceste considerații care fixează poziția revistei. Generația noastră poartă obligația istorică de a se fixa "dincolo" de drama ei contingentă, pe constantele permanente ale viitorului românesc. Din teama pietrificării în formă moarte, ea va trebui să-și facă o obsesie fecundă. Si ea atare, ea va trebui să opereze pe forțele vii, creiatoare, pe esențele neamului nostru, destinate a țâșni vecinic tinere, din trunchiul nesăcătuit al națicii". Colaborează în acest prin număr : George Uscătescu, C.L. Popovici, I.D.C. Coterlan, Vintilă Horia, Francisco Elias de Tejada și Manuel Alvar.

SUFLET ROMÂNESC Revistă de cultură creștină Anul II N° 3-4 Iulie-Deceembrie 1950. (Dunărul acesta e închinat aniversării a două veacuri și jumătate de la semnarea, la Alba-Iulia, a actului Unirii românilor ardeleni cu Roma. Colaborează: Gh. Cosma, D. Găzdaru, Aron Cotruș, Ion V. Emilian, Sever Pop, Al. Gregorian, Petre Sergescu, Alexandru Mircea, Gen. Ion Gheorghe, Basil Iănteanu, Petro Iroaic, Panfil Cârnațiu și alții. De semnalat articolul preotului Dr Gh. Cosma "Legea strămoșească").

INDREPTAR. Foie pentru gând și faptă creștinească. Anul I No. 6 Mai 1951. (O serioasă publicație de preocupări teologice și culturale. Reținem din numărul acesta articolul părintelui Octavian Bârlea, intitulat "Homo homini lupus" în care autorul articolului ar dori o altă versiune a dictonului latinesc anume: Homo hominis frater. Într'un mare și interesant articol d. Mircea Eliade se oprește asupra procesului culturii românești pentru a-i sublinia capacitatea acesteia de a opera în mit și simbol. Traducerea Psalmilor după "Liber Psalterum" e făcută cu grija de frumos, de sens și de cuvânt de către Octavian Bârlea și George Racoveanu).

GANDURI LIBERE An I N° 3 Paris Iulie 1951. Revista comonorează oarecum pe Panait Istrati. Reproduce texte din Victor Serge despre scriitorul român,

din "Pagini auto-biografice" ale lui Panait Istrati și prin d. Adrian Conșa prezintă un "Panait Istrati vagabond al cerului" Cităm din articolul acesta această "povestire" a revoltei: "Vagabondajul mai înainte de a fi un scop în sine, este o pasiune. Iar când pasiunea e un pelerinaj făcut suferinței românești în căutare de dreptate, adevăr și dragoste, atunci viața vagabondului capătă un sens mai mare. Acela de a trăi în revoltă. Istrati își "povestește" revolta. Istrati s'a născut în revoltă odată cu povestea").

ROMÂNIA. Foaie românească independentă. Anul III N° 3 Iunie 1951. Buenos Aires 1951. (Aflăm din paginile acestei reviste că la Buenos Aires și-a început activitatea "Cartea Pribeगीci", editură de cărți românești. În programul de editură: "J.N. Manzatzi, Vintilă Horia, Teodor Ioras, Mircea Eliade, Theodor Scortzescu, Grigore Manolescu, Mihai Niculescu. Pentru întreg acest program inițiativa aceasta merită salutăată cu bucurie).

TRIBUNA Anul I N° 1 Downs and Crondall (Anglia) Primăvara 1951. (Apărută din inițiativa d-lui I. Rațiu, revista își propune în însuși subtitlul ei, respectarea acestor valori: morală publică, idee națională, dreptate socială, democrație. Trăsăturile comune ale studiilor noastre - spune "prezentarea" revistei - vor fi numai acelea care rezultă din :

Respectul realităților românești, eliberate de ficțiuni, de exagerări, de false ideologii și de falsi idoli, în trecut și viitor, privite cu bun simț, cu curaj și fără ipocrizie, reprezentate, în primul rând printr'o țărâșine legată indisolubil de pământ, de neam și de credință;

respectul valorilor umane reprezentate de civilizația occidentală și cuprinse în conceptele de morală în viața publică, de dreptate socială și de democrație").

MESAGERUL Anul I N° 1 Paris 30 Iulie 1951. (Publicație onestă, necesară, redactată de un grup de tineri "în grija de a contribui și ei la întreținerea unei vii flacări românești peste hotare". În primul număr semnează : Roger Massip dela "Figaro", R.P. Jean-Louis Barral, preot Vasile Zăpârțan, Nichita Tomescu, N. Ghinescu etc.

V A T R A. Foaie românească de opinie și informație. Anul I N° 7. Roma. Iulie 1951. (Revista condusă în curaj și sărăcie de către o seamă de tineri care se ostenește să servească scrisul românesc. Semnează: Dragoș Măgureanu, Petre Vălinăreanu, Nicolae Iliescu, Adrian Popa).

LIBERTATEA Anul I Madrid 1951. ("Noi, cei care ne-am strâns în jurul acestei gazete, ne declarăm solidari cu numele ceal poartă pe frontispiciu și dorim din tot sufletul ca libertatea să alunge tirania din lume, aducând bună stare și bucurie poporului nostru" - acestea sunt vorbele care prezintă această nouă publicație românească. Juste, pline de adevăr, considerațiile d-lui Crisu Axente pe marginea creației artistice în articolul "Intellectualul și timpurile noi" : "Artistul înregistrează timpul istoric și este într'un anumit grad produsul lui; dar și aici este victoria creației și pocetea întință a creatorului - artistul adevărat nu se supune decât propriei și misterioasei sale legi. El stă în acelaș timp în afara timpului și în afara considerațiilor de clasă socială. Creația se aplică la obiect; artistul fiind el însuși subiect paradoxal cu vocație și misiune de a anticipa viitorul, de a modela și integra prezentul. În acest sens prezența configuratoare a artistului reprezintă un zbor majestuos al libertății, al adevăratei grandori

a omului, în care acesta se regăsește în chip intim cu dorurile și avânturile sale întunecate".)

INȘIR 'TE MARGARITE Literatură Folklor Artă Știință Critică Publicație trimestrială. Anul I. No.1 Rio de Janeiro. Ianuarie - Martie 1951. ("Una din primele manifestări ale "Cercului Cultural Andrei Mureșianu" dela Rio de Janeiro, înființat din inițiativa d-lor Stefan Daciu, Faust Brădescu și I.G. Dinitriș este editarea revistei "Inșir'te Mărgărite" al cărui prim număr a și apărut. Colaborează : Stefan Daciu, Vintilă Horia, Faust Brădescu, Mira Simian și Al. Petru. În plus un text inedit de Marcu Beza. De reținut poeziele lui Stefan Daciu, cronica plastică despre câțiva pictori români în pribegie (Stoenescu, Potecașu, Magdalena Rădulescu) și mai ales cronica literară a d-lui I.G.Dinitriș despre "La vingt-cinquième heure", ale cărui rezerve asupra cărții sunt pline de luciditate și bunăcredință. (Bernanos spunea pe drept "l'imposteur est un parasite qui se gratte toujours soi-même").

Adresa revistei: 8 rue Pascal. Montrouge(Seine).

"CAHIER DE DOR" (Nº 3 Septembrie).-Dépot légal Nº 13973/51.

